IX. Eötvözet Konferencia

ABSZTRAKTFÜZET

A IX. Eötvözet Konferencián elhangzó előadások rövid összefoglalója

SZTE Eötvös Loránd Kollégium Szeged

2020. december 18–19.

IX. Eötvözet Konferencia

Az SZTE Eötvös Loránd Kollégium konferenciája

Támogatóink:

SZTE TTIK
INFORMATIKAI INTÉZET

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTÉRIUMA

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Regionális Fejlesztési Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A konferencián elhangzott előadások összefoglalói

2020. december 18–19.
Szeged

A konferencia programja

Péntek (2020. december 18.)

8.45-9.00: Megnyitó

9.00-11.00: Nyelvtudományi szekció

Szekcióelnök: Dr. Schirm Anita

9.00-9.20: *Biró Róbert*: Tudta, hogy a nyelvészek nem csak helyesírással foglalkoznak? – Manipuláció a hétköznapokban és a médiában

9.20-9.40: *Futó Bettina*: A 'metakognitív is' partikula jellegzetességei

9.40-10.00: *Garai Luca*: Mi befolyásolja az amerikai angol nyelvben előforduló nazális-zárhang kapcsolatok legyintését?

10.00-10.20: *Huszics Aliz*: A *szintén* rejtélyes *szintén*

10.20-10.40: *Kovács Balázs*: Mi van, meg vagy makkanva? A magyar perifrasztikus igeneves szerkezetek spirálelmélete

10.40-11.00: *Rózsa Katinka*: Szóképzés a *nicht-* prefixummal a német nyelvben

9.00-10.20: Kémia és Gyógyszerészet Szekció

Szekcióelnök: Dr. Sipos Pál

9.00-9.20: *Farkas Luca*: Vákuum-ultraibolya tartományban sugárzó fényforrások alkalmazhatóságának vizsgálata és összehasonlítása

9.20-9.40: *Party Petra*: Száraz porinhalációs készítmények formulálása nano porlasztva-szárító berendezéssel

9.40-10.00: *Pósa Szonja Polett*: Kinin analogonok szintézise és bioaktivitásának vizsgálata parentális és MDR rákos sejtvonalakon

10.00-10.20: *Seres László*: Eltérő szerkezetű felületaktív anyagok alkotta micellák képződésének vizsgálata kalorimetriás módszerrel

11.20-12.40: Egyetemes Újkori és Jelenkori Történelem Szekció

Szekcióelnök: Dr. Kökény Andrea

11.20-11.40: *Gephárt Enikő*: A floddeni csata

11.40-12.00: *Berczeli-Nemcsényi Alex*: Kivándorlás Texasba – Az Adelsverein kézikönyve német bevándorlók részére

12.00-12.20: *Német Klaudió*: Lakossági ellenállás az 1944-45-ös délvidéki vérengzések idején

12.20-12.40: *Zsiga Nikoletta Evelin*: Az 1994-es ruandai népirtás női elkövetői

12.00-13.00: Fizika Szekció

Szekcióelnök: Dr. Fábián László

12.00-12.20: *Berta Dénes*: Lokális folyásfeszültségek vizsgálata 2D modell kristályokban DDD szimulációk segítségével

12.20-12.40: *Juhász Dániel*: Kidolgozott példák a szinguláris redukció módszeréhez

12.40-13.00: *Tóth Kristóf*: A Schrödinger-egyenlet numerikus megoldása klasszikus fizikai analógiával

13.00-14.40: Magyar Újkori és Jelenkori Történelem Szekció

Szekcióelnök: Dr. Kiss Gábor Ferenc

13.00-13.20: *Faragó Dávid*: A társadalmi integráció és felemelkedés lehetőségei az oszmán hódítás árnyékában – Az Izsákfalvi Márk-család története a 15−16. században

13.20-13.40: *Szabó Róbert*: A papi butítás főfészke – a kommün és a kalocsai jezsuiták

13.40-14.00: *Dávid Benjámin*: Átrendeződő társadalom - Gyoma társadalmi és demográfiai változásai az 1940-es években

14.00-14.20: *Csík Ádám Lajos*: A Magyar Néphadsereg felderítése az 1968-as Csehszlovákia elleni intervenció során

14.20-14.40: *Somogyi Dániel*: A budapesti NDK-kultúrcentrum tevékenysége (1961–1985)

13.20-14.40: Földrajz és Földtudományi Szekció

Szekcióelnök: Dr. M. Tóth Tivadar

13.20-13.40: *Konkoly Sándor*: A Mohácsi-sziget, mint földrajzi tér a törökellenes hadjáratokban

13.40-14.00: *Papp Sándor*: Rurális társadalmi reziliencia a Soltvadkert-környéki szőlő- és bortermelők példáján

14.00-14.20: *Rémai Martin*: A földrajzoktatás a földrajzi tudás és hatalom megszerzésének szolgálatában 1886-tól napjainkig

14.20-14.40: *Sipos Balázs*: Pécs város lakótelepépítési elképzelései 1956 és 1961 között

15.00-16.40: Társadalomtudományi Szekció

Szekcióelnök: Dr. Görög Márta

15.00-15.20: *Gombos Jarmo*: A Brexit néhány elméleti és gyakorlati kérdése

15.20-15.40: *Nagy Ilona*: Nonresponse-problémák és kezelésük hazai survey példáján

15.40-16.00: *Szajbély Zsigmond*: „Miért buknak el nemzetek?” – Avner Greif és Daron Acemoglu intézményi magyarázatainak egymásra olvasása

16.00-16.20: *Szivós Kristóf*: A perelhúzás megakadályozása az osztrák polgári perrendtartásban

16.20-16.40: *Tari András Mihály*: Biztonságiasítás és biztonságiasítási dilemma a koronavírus-járvány alatt

17.00-17.40: Plenáris előadás – *Dr. Nagyillés János*: „Nemes egyszerűség és csendes nagyság” vagy „Tarka istenek”? Mai képünk az antik szobrászatról és építészetről

Szombat (2020. december 19.)

9.00-10.40: Matematika és Informatika Szekció

Szekcióelnök: Dr. Győrffy Lajos

9.00-9.20: *Bondici László*: Szemimartingál-függvények: karakterizáció, példák, alkalmazások

9.20-9.40: *Cserháti Réka*: Szóbeágyazás-modellek megkülönböztethetősége geometriai tulajdonságaik alapján

9.40-10.00: *Ferenczi Larisza és Ferenczi Tibor*: A szervezői irányítás problémái az elmosódott szavazáselméletben 40

10.00-10.20: *Juhász-Nagy Attila*: Mobilfizetési megoldások biztonsági kockázatainak elemzése

10.20-10.40: *Wiandt Péter*: Szubkritikus Galton-Watson-folyamatok bevándorlással

9.00-11.00: Ókor és Középkor Szekció

Szekcióelnökök: Dr. Hunyadi Zsolt, Hajdú Attila

9.00-9.20: *Németh Roland*: Kora császárkori pénzverés az uralkodói reprezentáció tükrében

9.20-9.40: *Magdus Tamás*: Ceres Frugiferatól Ceres Materig – Egy római istenség színeváltozás

9.40-10.00: *Pálfi Ádám*: Pannonia „személyre szabott" ékszerdobozai – Aquincum és Carnuntum amphitheatrumai

10.00-10.20: *Varga Virág*: IV. Béla oldalán harcoló magyar főurak a tatárjárás idején

10.20-10.40: *Török Ábel*: Hősköltemény a Moreai Krónikában

10.40-11.00: *Szász Keve*: Hunyadi-eposz a XVI. századból – Elias Corvinus: Ioannis Hunniadae res bellicae contra Turcas (1572–1575)

11.00-12.00: Pszichológia Szekció

Szekcióelnök: Dr. Hallgató Emese

11.00-11.20: *Dalos Vera Daniella*: Zenével a pszichiátriai rehabilitációban

11.20-11.40: *Lévai Tünde*: A pszichológiai intervenció hatása emlődaganattal operált nőbetegek felépülésére – A sebészeti pszichológiai intervenció tapasztalatai

11.40-12.00: *Orbán Kata*: Jobb-e a sminkelt női vezető a kettes villamoson? – Avagy maszkulinitás és femininitás a munkában és a megjelenésben

11.20-12.20: Kultúratudományi Szekció

Szekcióelnök: Dr. Tóth Ákos János

11.20-11.40: *Balog Zsolt Patrik*: A „buta szöszi" sztereotípia mozgóképes cáfolata a noir filmekben

11.40-12.00: *Rudisch Ferenc*: Kísérletek a modern sajtó önleírására és az újságírói szerep meghatározására a 19. század utolsó harmadában

12.00-12.20: *Zsuró Zsuzsanna*: Alternatív művészet – A művészet alternatívája

12.20-13.20: Biológia Szekció

Szekcióelnök: Dr. Kós Péter

12.20-12.40: *Földi Csenge*: Kisméretű szekretált fehérjék (SSP) és újonnan annotált receptorok szerepének vizsgálata a termőtestképző gombák morfogenezisében és a soksejtűség kialakulásának szabályozásában

12.40-13.00: *Kopasz Anna Georgina*: A Gpr155 fehérje karcinogenezisben betöltött szerepének vizsgálata egér modellben

13.00-13.20: *Nagy Ferenc István*: A Candida albicans eredetű extracelluláris vezikulák hatása orális laphámsejtes karcinóma sejtek migrációjára és áttétképzésére

12.40-15.20: Irodalomtudományi Szekció

Szekcióelnök: Dr. Jászay Tamás

12.40-13.00: *Balogh Gyula*: A vérvád és a Krúdy Gyulák

13.00-13.20: *Csigó Ábel*: „De ami marad, az csak a költők műve." Christa Wolf Was bleibt c. elbeszélésének egy új értelmezéséhez

13.20-13.40: *Mayer Zsófia*: Elhallgatások és titkok védelmi funkciója Szabó Magda Abigél és Az ajtó című regényeiben

13.40-14.00: *Szünet*

14.00-14.20: *Szántai Márk*: Reymont és Oravecz – Egy sokat emlegetett világirodalmi párhuzamról

14.20-14.40: *Tarnai Csillag*: Nevetni, kuplerájozni és játszani – Ottlik Géza Iskola a határon című regényének nevetés- és játékfilozófiai elemzése

14.40-15.00: *Varga Anikó*: A Lúdas Matyi narratív struktúrája és adaptációs lehetőségei

15.00-15.20: *Vojnics-Rogics Réka*: Szemelvények egy századfordulós, lányoknak szóló hetilap irodalmi kínálatából

13.40-15.00: Pedagógia Szekció

Szekcióelnök: Dr. Molnár Gyöngyvér

13.40-14.00: *Kiss Bernadett*: Énekóra? Alig várom…!

14.00-14.20: *Torma Bence*: Fogalomképzet és definíció kapcsolata

14.20-14.40: *Torma Gábor*: Matematikaoktatás a digitális munkarend idején

14.40-15.00: *Tóth Judit*: A 2020. májusi-októberi középszintű történelem írásbeli érettségi feladatainak itemszintű vizsgálata

15.20-16.00: Orvostudományi Szekció

Szekcióelnök: Dr. Dux Mária

15.20-15.40: *Bősze Zsófia*: A pancreas endoszkópos ultrahangvezérelt finomtűaspiráció nem-diagnosztikus eseteinek klinikai jelentősége és a vizsgálat negatív prediktív értéke

15.40-16.00: *Horváth Mária Dóra*: Diabétesz az óvodában és az iskolában

Nyelvtudományi Szekció

Tudta, hogy a nyelvészek nem csak helyesírással foglalkoznak? – Manipuláció a hétköznapokban és a médiában

Biró Róbert

SZTE BTK Általános Nyelvészeti Tanszék

brobo010104@gmail.com

Jelen előadásom során az implicit befolyásolási módszert, a manipulációt vizsgálom. Manipulációval nap mint nap találkozunk, mind a médiában, mind pedig egy sima, egyszerű, hétköznapi kommunikáció során, még akkor is, ha nem vesszük ezt/ezeket észre. Az előadásom fő célkitűzése, hogy egyrészt bemutassam, hogy a nyelvészet nem (feltétlenül) egyenlő a nyelvműveléssel, másrészt pedig, hogy mennyi helyen találkozhatunk manipulációval a hétköznapjaink során, valamint, hogy egy kis segítséget nyújtsak abban, hogy miképpen is szűrhető ez ki.

Az előadásom során külön fogom választani a meggyőzést és a manipulációt, bemutatom a fő különbséget köztük. Legnagyobb hangsúlyt a manipulációs stratégiák kapnak, melyeket részben saját, fiktív, részben pedig szakirodalmi példák segítségével mutatok be.

Ezt követően kitérek a manipuláció megjelenésére a médiában, főleg a reklámokbeli megjelenését mutatom be, sőt, néhány aktuális járványügyi példát is szeretnék hozni (COVID-kommunikáció), melyekkel az SZTE Pragmatika Hallgatói Kutatóműhelyben foglalkozunk.

Előadásom végén pedig röviden bemutatom a Manipuláció Szűrőt, melyet Árvay Anett tanárnő alkotott meg 2007-ben. Ezt alapul véve fogom bemutatni, mikor is beszélhetünk manipulatív diskurzusról.

A ’metakognitív is’ partikula jellegzetességei

Futó Bettina

PTE BTK Magyar Nyelv-és Irodalomtudományi Intézet, Nyelvtudományi Tanszék

futobettina@gmail.com

„*Ezek az amerikaiak mindent is kitalálnak*” – írja Jókai a híres *Az arany ember* című regényében. „*Nem érdekel, hogy nem leszek mindig fiatal/Mert én vagyok az, aki mindig mindent is akar*” – énekli a Follow the Flow. *Ki is volt akkoriban a barátnőd?* – kérdezheti bárki egy osztálytalálkozón. Na de mi kelti fel egy nyelvész érdeklődését ezekben a mondatokban? Van-e különbség a fenti mondatok és aközött, hogy *Julcsi is szereti Zsoltit*? A válasz egyértelműen igen a feltett kérdésre; és a különbség természete maga az előadás tárgya. Ez az előadás ugyanis nyelvészeti szempontból szisztematikusan számba veszi a magyar nyelvben használatos *is*-es kifejezések fajtáit, valamint azok használati módjait, és különös figyelmet szentel az ún. *metakognitív is* kifejezésnek. Az előadás egy olyan kutatást mutat be, amely olyan *is*-es kifejezésekre is kiterjed, melyek az eddigi generatív nyelvészeti szakirodalomban (pl. É. Kiss 1992:77-77) nem kaptak helyet. Használt formalizmus tekintetében az Alberti–Medve (2006) transzformációs generatív grammatikát és ReALIS reprezentacionalista pragmaszemantikai rendszert (Alberti–Kleiber 2014) használja fel attól függően, hogy az adott kifejezésben melyik logikai profil jelenik meg: az extenzionális vagy az intenzionális.

ALBERTI Gábor – KLEIBER Judit: ReALIS: Discourse Representation with a Radically New Ontology. In: Ludmila, Veselovská; Markéta, Janebová (eds.): *Complex Visibles Out There: Olomouc Modern Language Series* 4. Olomouc: Palacký Univ., 2014, 513–528.

ALBERTI Gábor – MEDVE Anna: Generatív grammatikai gyakorlókönyv. Janus/Gondolat, Budapest, 2005.

É. KISS Katalin (1992): Az egyszerű mondat szerkezete. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 77–177.

Mi befolyásolja az amerikai angol nyelvben előforduló nazális-zárhang kapcsolatok legyintését?

Garai Luca

ELTE-BTK Angol-Amerikai Intézet

garailuc@gmail.com

A flapping (’lebbentés, legyintés’) egy leníciós (gyengítő) folyamat, mely az (amerikai) angolban elsősorban a szonoránsok között megjelenő alveoláris zárhangokra irányul, pl. a *shouting* szóban a /t/-t rövidebben és zöngésítve ejtik, [ʃaʊɾɪŋ]. A mássalhangzók legyintés eredményeként létrejövő és nem legyintett realizációi közt a korábbi kutatások alapján elsősorban időtartambeli különbség figyelhető meg, a legyintett mássalhangzók általánosságban 10 és 40 ms közti időtartamúak. Az évtizedek során a jelenség kiterjedt az interszonoráns nazálisokra és a nazális-zárhang kapcsolatokra is, így homofóniát eredményezve az olyan szópárokban, mint a *winner–winter* [wɪ̃ɚ]. A legyintésre vonatkozó korábbi empirikus kutatások többsége azonban a zárhangok legyintőváltozatára helyezte a hangsúlyt, kiaknázatlanul hagyva a nazálisokat érintő legyintés kialakulásának és előfordulásának tényezőit, valamint akusztikai jellemzőit. Kutatásomban a legyintés jelenség nazálisokra és nazális-zárhang kapcsolatokra gyakorolt hatását vizsgálom empirikus módszerekkel. A jelen fázis elsődleges célja feltárni, hogy milyen tényezők befolyásolják a nazálisok legyintésének gyakoriságát. Három hipotézis merült fel a szakirodalom és a korábbi kutatási eredmények alapján ebben a témakörben:

1. a szógyakoriság és a legyintés előfordulásának valószínűsége között egyértelmű pozitív korreláció van;
2. a férfiak nagyobb valószínűséggel legyintik az /nt/ kapcsolatot, mint a nők;
3. a gyorsabb beszédtempó növeli a legyintés előfordulásának valószínűségét.

A mintagyűjtés során összesen 200 előfordulást rögzítettem hasonló fonetikai környezetben előforduló /nt/ kapcsolatokat tartalmazó szavakból *(counting, mounting, accounting, amounting)*. Forrásnak észak-amerikai beszélők (kvázi)spontán beszédét tartalmazó *YouTube*-videókat használtam. A mintákat ezután a *Praat* fonetikai elemzőprogram segítségével annotáltam, a három így kinyert időtartam az /nt/ kapcsolat (legyintve vagy nem legyintve) artikulált időtartama, a mássalhangzó-kapcsolatot megelőző magánhangzó időtartama, valamint a szó időtartama. Az elemzés fennmaradó részét a *Microsoft Excel* keretei közt végeztem, leíró statisztikai módszerek és korrelációs vizsgálatok alkalmazásával.

Az első hipotézist, miszerint a szógyakoriság és a legyintés előfordulásának valószínűsége közt egyértelmű pozitív korreláció áll fenn, alátámasztották az eredmények. A második állítást szintén alátámasztották a kinyert adatok, vagyis a férfi beszélők nagyobb valószínűséggel legyintették az /nt/ kapcsolatokat a nőknél. A mássalhangzó-időtartam és a szó időtartamának összevetése alátámasztotta a harmadik hipotézist, tehát minél gyorsabban artikulálta az adott beszélő a szót, annál valószínűbb volt, hogy legyinti benne az /nt/ hangkapcsolatot.

A KUTATÁS AZ INFORMÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTÉRIUM ÚNKP-20-3 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

Új Nemzeti Kiválóság Program

A *szintén* rejtélyes *szintén*

Huszics Aliz

PTE BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet, Nyelvtudományi Tanszék

huszicsaliz@gmail.com

Előadásom témája a *szintén* partikula vizsgálata, amelyet a nyelvészeti szakirodalom eddig nem tárgyalt. Ezért a vizsgálat első lépését a vele jelentésben rokonítható, de jelentős szakirodalommal rendelkező *is* kifejezéssel való összevetés jelentette. Ebből kiderült, hogy a két kifejezés logikai értelemben megegyezik, azonban eltérő tulajdonságokkal is rendelkeznek. Az (1)-ben látható *szintén*-t tartalmazó mondatnak például három jelentése van, míg ezen jelentéseket *is*-sel csak különbözőképpen megfogalmazott mondatokkal lehet kifejezni.

(1) Péter Julit Marinak szintén bemutatta.

1. jelentés: ’Péter Julit bemutatta Edének, és (Péter Julit) még Marinak is bemutatta.

is1. Péter Julit Marinak is bemutatta.

2. jelentés: ’Péter bemutatta Ibit Edének, és (Péter) még Julit is bemutatta Marinak.’

is2. Péter Julit is bemutatta Marinak.

3. jelentés: ’Ödön bemutatta Ibit Edének, és Péter is bemutatta Julit Marinak.’

is3. Péter is bemutatta Julit Marinak.

Az előadás kitér arra is, hogy a *szintén* az *is*-sel ellentétben nemcsak az őt megelőző, hanem az őt követő elemre is képes vonatkozni (2), valamint számba veszi azokat a kifejezéseket (pl. *ugyancsak*, *akárcsak*), melyek a *szintén* szinonimájának tekinthetőek; megvizsgálom, hogy vajon a *szintén* mindkét funkciója jellemzi-e ezeket.

(2) *Is/Szintén a tegnapi buliban Péter táncolt Marival.

BÁNRÉTI Zoltán (1992): A mellérendelés. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 738–741. 782–787.

É. KISS Katalin (1992): Az egyszerű mondat szerkezete. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan I.* Akadémiai, Budapest, 77–177.

GROHMANN, Kleanthes K. (2003): *Profil Domains: On the Anti-Locality Movement Dependecies* (Linguistic Aktuell 66). Amsterdam, John Benjamins Publishing Company.

Mi van, meg vagy makkanva? A magyar perifrasztikus igeneves szerkezetek spirálelmélete

Kovács Balázs

ELTE BTK Germanisztika Intézet

kovacs4317@gmail.com

A magyar perifrasztikus igeneves szerkezetek spirálelmélete három szerkezet konkurálását kívánja tipológiai kontextusba helyezni.

Az egykori rezultatív szerkezetből létrejövő múlt idő (*A problémát megoldottuk*) és két igeneves szerkezet (*A probléma meg van oldva* és *A probléma megoldott*) egymásnak konkurens formái, hasonló mechanizmusok során jöttek létre és alakultak ki, mint európai társaik.

Példa akad szinte az összes mai európai nyelvben: a német préteritumot (*ich kam* 'jöttem') és a horvát aoristost (*dođoh*) 'ua.' például leváltja egy létige + participium szerkezetű igeforma: *ich bin gekommen* és *došao sam*. Ez a szerkezet eleinte mindig rezultatív jelentésű, csakúgy, mint *a probléma megoldott/meg van oldva*. A változás során később gyakran elvész ez a karakter, és egyszerű múlt idővé válik: így alakult ki a mai magyar múlt idő. Az előadás során bebizonyosodik, hogy a fent említett három konkurens forma mindegyike a nyelv természetes, szükségszerű és tipológiailag is szokványos része.

A KUTATÁS AZ INFORMÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTÉRIUM ÚNKP-19-3 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

Új Nemzeti Kiválóság Program

Szóképzés a *nicht-* prefixummal a német nyelvben

Rózsa Katinka

SZTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola

rozsa.katinka@yahoo.com

A *nicht* partikula a németben először a *niwiht* alakban, az ófelnémetben fordul elő, a *nicht* alakot a korújfelnémetre érte el, funkciója a mondattagadás (vö. Lenz 1995: 136). A szóalkotásban először az újfelnémetben van szerepe. Ezzel kapcsolatban számtalan kérdés vetődik fel.

A szakirodalomban legvitatottabb kérdés, hogy a vele alkotott szavakat szóösszetételként (vö. pl. Motsch 2004; Wellmann 1975) vagy képzett szóként (vö. pl. Lenz 1995; Zimmer 1964) írhatjuk le. Motsch és Wellmann így a *nicht*et a szóalkotás esetében is partikulaként, Lenz és Zimmer pedig prefixumként kezeli. Eddigi kutatásom eredményeképpen a szóképzés, valamint az affixum definíciójának vitatása és a *nicht*tel történő szóképzés produktumainak elemzése után a *nicht*et prefixumként kezelem (vö. Rózsa 2020).

Az olyan produktumok mellett, mint a *nichtmenschlich* 'embertelen' vagy a *Nicht-Lesung* 'nem tipikus felolvasás' azonban van több olyan szóképzés, amelyek esetében a tövet frazémának tekinthetjük pl. a *der Nicht-zum-Zuge-kommende* esetében (vö. Wellmann 1975), így ezekben az esetekben beszélhetünk szóösszetételről is. Ahogyan Zimmer (1964) a mondattagadással összehasonlítva a hangsúlyozást tekinti fő különbségnek – a szótagadás területén a *nicht* kapja meg a szóhangsúlyt a hangsúlytalan mondattagadó partikulával szemben–, ez lehet a kiindulási pont a *nicht*tel képzett és az összetett szavak megkülönböztetésénél is. Emellett felmerül a kérdés is, milyen disztribúciós megkötések állnak fenn a *nicht*tel történő szóképzés sablonja esetében, lehetnek-e a szóképzés bázisai a szakirodalomban említett főneveken és mellékneveken kívül például igék is, ahogyan pl. a *nicht-kommunizieren* 'nem kommunikál' esetében.

Előadásomban azokra a produktumokra fogok koncentrálni, amelyeket egyértelműen szóképzésnek tekinthetünk. A disztribúciós megkötések és a prefixum jelentésének meghatározásának alapjául korpuszalapú elemzés útján más tagadó jelentésű prefixumokkal is összehasonlítom a *nicht-* prefixumos szóképzést.

AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTÉRIUM ÚNKP-20-3 - KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT."

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

Új Nemzeti Kiválóság Program

Lenz, B. (1995). Un-Affigierung. Unrealisierbare Argumente, unausweichliche Fragen, nicht unplausible Antworten. Studien zur deutschen Grammatik 72. Narr, Tübingen.

Motsch, W. (2004). Deutsche Wortbildung in Grundzügen. Schriften des Insituts für deutsche Sprache 8. de Gruyter, Berlin/New York, 2. kiadás.

Rózsa, K. (2020). Wortbildung mit *nicht-* – Präfix oder Kompositionsglied? Argumentum 16 (2020), 115-124.

Wellmann, H. (1975). Deutsche Wortbildung. Typen und Tendenzen in der Gegenwartssprache. Zweiter Hauptteil: Das Substantiv. Sprache der Gegenwart 32. De Gruyter, Berlin/New York.

Zimmer, K. E. (1964). Affixal Negation in English and Other Languages: An Investigation of Restricted Productivity. Word (Supplement), 20.

Kémia és Gyógyszerészet Szekció

Vákuum-ultraibolya tartományban sugárzó fényforrások alkalmazhatóságának vizsgálata és összehasonlítása

Farkas Luca, Varga Virág, Scheres Firak Daniele, Alapi Tünde

SZTE TTIK Szervetlen és Analitikai Kémiai Tanszék

fluca@chem.u-szeged.hu

Napjaink egyik sokat emlegetett problémája a megfelelő minőségű víz előállítása. A „megfelelő minőség" mást jelent hétköznapi értelemben, amikor elsősorban az ivóvíz minőségét értjük alatta, és mást bizonyos iparágak számára, melyek különleges tisztaságú, ún. *nagytisztaságú* vizet igényelnek. Az elektronikaipart érdemes kiemelnünk utóbbi szempontból, mely esetében egy chipeket előállító közepes méretű gyáregység vízigénye összemérhető egy kisebb városéval. Ugyanakkor nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy az ivóvíz esetén is, amennyiben azt felszíni vízből biztosítják, problémát jelenthet a kis koncentrációban jelen lévő, de biológiai (mutagén, endokrin rendszert befolyásoló, vagy egyéb szempontból toxikus) aktivitással bíró szerves vegyületek maradéktalan eltávolítása. A két különböző célra alkalmazandó és különböző feltételeknek megfelelő víz előállítására egyaránt alkalmas a vákuum-ultraibolya (VUV) fotolízis.

Az általunk vizsgált vákuum-ultraibolya (VUV) fotolízis alkalmas kemikáliák hozzáadása nélkül is elbontani a vizekben lévő szerves anyagot. Munkánk során kétféle fényforrást vizsgáltunk. Az egyik a nagytisztaságú víz előállítására ipari méretben is alkalmazott kisnyomású higanygőz lámpa, mely 185 nm-es VUV fotonokat bocsát ki. A másik a 172 nm-es VUV fotonokat emittáló Xenon excimer lámpa, amelyet jelenleg még csak laboratóriumi körülmények között vizsgálnak. A két fényforrás fotonfluxusa, fényteljesítménye, valamint a 185 és 172 nm-es VUV fotonok abszorbanciája közötti számottevő különbségek érdemessé teszik a két rendszert az összehasonlításra.

A két fényforrás közti karakterisztikus különbséget a víz fotolízise során mért H_2O_2 képződésével, a $Fe(CN)_6^{3-}$ redukcióján, és a $Fe(CN)_6^{4-}$ oxidációján keresztül, illetve kumarin, mint modellvegyület átalakulása során vizsgáltuk. A fotonfluxus meghatározására metanol aktinometriát alkalmaztunk. Mindemellett a felszíni vizekben igen gyakran jelen lévő szulfonamidok (az antibiotikumok egy széles spektrumú csoportja) eltávolítására vonatkozó hatékonyságot is összehasonlítottuk a két fényforrás esetén, különös tekintettel az energiahatékonyságra és a mátrix hatására.

A PUBLIKÁCIÓ AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTÉRIUM ÚNKP-20-3-SZTE-459 ÉS ÚNKP-20-5-SZTE-639 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT. KÖSZÖNJÜK AZ NKFI FK132742 SZÁMÚ OTKA PROJEKT ÉS A BOLYAI JÁNOS KUTATÁSI ÖSZTÖNDÍJ TÁMOGATÁSÁT.

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

Új Nemzeti Kiválóság Program

Száraz porinhalációs készítmények formulálása nano porlasztva-szárító berendezéssel

Party Petra

SZTE GYTK Gyógyszertechnológiai és Gyógyszerfelügyeleti Intézet

partypetra17@gmail.com

A tüdőt beviteli kapuként használva, a nagy felületnek és kapilláris hálózatnak köszönhetően kevesebb hatóanyaggal is gyorsan elérhető a kívánt hatás. Nanoméretű rendszerekkel pedig csökkenthető a légzőrendszer védekező mechanizmusai által eltávolított hatóanyag mennyisége. Az inhalációs készítmények típusai közül előnyös a száraz porinhalációs rendszerek alkalmazása, köszönhetően egyszerű használatuknak és kiemelkedő stabilitásuknak.

Munkánk során meloxikámot alkalmaztuk modell hatóanyagként, ami egy rossz vízoldékonyságú nem-szteroid gyulladásgátló farmakon. Használható lokálisan cisztás fibrózis, krónikus obstruktív tüdőbetegség, valamint nem kissejtes tüdőkarcinóma terápiájában.

Célunk nanonizált hatóanyag és megfelelő segédanyagok alkalmazásával nano porlasztva-szárító berendezéssel nanoméretű száraz porinhalációs készítmények előállítása. Termékeinkkel gyors kioldódást, nagyfokú permeábilitást és nagymértékű alveoláris tüdődepozíciót szeretnénk megvalósítani.

A mintáink előállításának első lépésként nedves őrléssel, bolygómalomban őröltük cirkónium gyöngyökkel a hatóanyagot PVA oldatban, aminek eredményeként nanoszuszpenziót kaptunk. A nano porlasztva-szárító berendezés paramétereit optimalizáltuk, hogy inhalációra alkalmas nanokompozitokat állítsunk elő. Három különböző összetételű mintát formuláltunk, melyekhez különböző mennyiségben adtunk leucint. A termékekkel a következő vizsgálatokat végeztük el: szemcseméret-analízis (dinamikus fényszórásmérés), morfológiai vizsgálat (SEM), sűrűségvizsgálat, porröntgen diffrakció (XRPD), kioldódásvizsgálat, permeábilitásvizsgálat és *in vitro* gyógyszerforma-vizsgálat (Andersen-féle kaszkádimpaktor).

Sikerült a 100-200 nanométeres szuszpenzióból 500-800 nanométeres, közel szférikus morfológiájú, kis sűrűségű termékeket előállítanunk, melyek a hatóanyagot amorf formában tartalmazzák. A hatóanyag fajlagos felületének növelésének eredményeként a kioldódás és permeábilitás sebessége gyorsult. Az aerodinamikai vizsgálatok eredményeként nagymértékű alveoláris depozíciót sikerült elérnünk a leucintartalmú mintáknál. Az optimalizált nanoméretű száraz porinhalációs készítmények a jövőben lehetőséget adhatnak több légúti megbetegedés kezelésére.

Kinin analogonok szintézise és bioaktivitásának vizsgálata parentális és MDR rákos sejtvonalakon

Pósa Szonja Polett[1,2], Nagy Sándor[2], Tóth Szilárd[1], Fehér Zsuzsanna[2], Kisszékelyi Péter[2], Dargó Gyula[2], Richter Dóra[2], Hámori Lilla[1], Huszthy Péter[2], Szakács Gergely[1,3], Kupai József[2]

[1]ELTE TTK Enzimológiai Intézet, Membrán Fehérje Kutatócsoport

[2]BME VBK, Szerves Kémia és Technológia Tanszék

[3]Institut für Krebsforschung, Medizinische Universität Wien

posszonja@gmail.com

Az organokatalizátorok könnyű előállíthatóságuk és kezelhetőségük, nagyfokú kemo- és sztereoszelektivitásuk, valamint az átmeneti fém alapú katalizátorokkal szembeni kisebb toxicitásuk révén igen nagy népszerűségnek örvendenek a szerves kémiai szintézisekben. Jelentős képviselőik a cinkona alkaloidok, amelyek kémiai szerepük mellett változatos biológiai hatással is rendelkeznek; például a kinin, mely egy régóta ismert és alkalmazott maláriaellenes szer, rákellenes hatással is rendelkezik, így érdekes kérdésként vetődhet fel további organokatalizátorok bioaktivitásának, rákellenes toxicitásának vizsgálata.

A rosszindulatú tumorok kezelése során alkalmazott kemoterápia gyakran azért vall kudarcot, mert a tumorsejtek rezisztenssé válnak az alkalmazott citotoxikus szerekre, kialakul a multidrog rezisztencia (MDR). Az MDR egyik legjelentősebb mechanizmusa az ABC (ATP-binding cassette) transzporterek családjába tartozó P-glikoprotein (Pgp, ABCB1, MDR1) fehérje fokozott expressziója, amely számos kemoterápiás vegyületet szubsztrátjaként ismer fel. Célunk a kininből kiindulva olyan amin, tiokarbamid és négyzetamid származékok szintézise volt, amelyek a kutatócsoportunk korábbi eredményei alapján feltételezhetően képesek eliminálni a Pgp-t expresszáló multidrog rezisztens sejteket. A szintetizált vegyületek tesztelését parentális és MDR rákos sejtvonalakon végeztük. Citotoxicitás és rezisztencia terén is sikeresen jellemeztük a kemotípusokat.

A KUTATÁS A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL (OTKA / NKFIH NO. K 128473) ANYAGI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

Eltérő szerkezetű felületaktív anyagok alkotta micellák képződésének vizsgálata kalorimetriás módszerrel

Seres László[a], Juhász Ádám[a,b], Csapó Edit[a,b]

[a]SZTE TTIK Fizikai Kémiai és Anyagtudományi Tanszék

[b]SZTE ÁOK Orvosi Vegytani Intézet, MTA-SZTE Biomimetikus Rendszerek Kutatócsoport

sereslaci8@gmail.com

A felületaktív anyagok széles körben használt vegyületek; aszimmetrikus polaritást eredményező molekulaszerkezetük által képesek oldatfázisban asszociációs kolloidot (micella, nioszóma) képezni, valamint folyadék/gáz, illetve folyadék/folyadék határfelületen feldúsulni. Szolublilizáló-, stabilizáló- és emulgeáló sajátságuk révén széles körben alkalmazott ipari kemikáliák, de az előállított mennyiség több mint fele a háztartásokba kerül mosó- és tisztítószer formájában. A környezetünk megóvása érdekében hozott nemzetközi szabályozás ellenére a vízi élővilágba való kikerülésük továbbra is állandó kockázatot jelent, így a gyártott és felhasznált mennyiség csökkentése napjaink egyik fontos technológiai kihívása.

Az alkalmazásközeli technológiák megalkotásához azonban a felületaktív anyagok (tenzidek) oldat- és határfelületi viselkedését meghatározó fizikai-kémiai törvényszerűségek átfogó ismerete szükséges. A kevert micellák képződése évtizedek óta vizsgált jelenség, ám a kialakulásukat és az összetételüket meghatározó szabályszerűség a mai napig sem tisztázott [1]. A bemutatásra kerülő kísérleti munka során célom volt eltérő szerkezetű nemionos tenzidekből felépülő micellák képződésének tanulmányozása. A kutatás során a kritikus micellaképződési koncentrációk (cmc) összetétel- és hőmérsékletfüggésének ismeretében az asszociációs kolloid összetételét, valamint a kialakulásukat kísérő entalpia- és entrópiaváltozás mértékét határoztam meg. Az összegyűlt kísérleti eredmények arra engednek következtetni, hogy amikor a micella két komponense megfelelő arányban van jelen a vizes oldatban, a kevert micella képződése kedvezményezett, és az asszociáció alacsonyabb tenzid koncentrációnál (cmc) következik be, mint az egyedi tenzidekből felépülő micellák esetében. Utóbbi tapasztalatot a szakirodalom szinergikus/erősítő kölcsönhatásként értelmezi, amelynek részletes megértése segíthet olyan tenzidkeverékek kifejlesztésében, melyek hatékonyabban töltik be szolublilizáló, stabilizáló és emulgeáló szerepüket, így csökkenhet a felhasznált felületaktív anyagok mennyisége.

Á. Juhász, E. Csapó, R. Tabajdi, I. Dékány, *Surfactants and Detergents*, **2017** (20), 1291-1299

A floddeni csata

Gephárt Enikő

SZTE BTK Történelem MA

gepharteni@gmail.com

A floddeni csata 1513. szeptember 9-én zajlott le a skótok és angolok között. Erről a csatáról sokan elfeledkeznek, pedig jelentősége majdnem egyenértékű az 1746-os culloddeni csatával. A körülmények a két csata esetében mások voltak, és más okkal vívták meg őket, de a skótokra az utánuk következő évtizedekben mindkettő jelentős befolyással volt.

A csata a már régóta fennálló konfliktusokkal teli angol-skót viszony kicsúcsosodása volt. 1513-ban a skótok betörtek az angol földekre: a helyzet kiváló volt számukra, mivel az angol király, VIII. Henrik a franciákkal háborúzott a La Manche túloldalán, így a megfelelő vezetés és hadsereg nélkülinek tűnő ország könnyű célpont volt. Az angol király a feleségére, Aragóniai Katalinra hagyta az országot, és ő mint régens a király engedélyével egy olyan hadsereget tudott felállítani, amely helyt tudott állni a skótokkal szemben. Az angol haderő súlyos vereséget mért a skótokra, a heves csata közben pedig a skót király, IV. Jakab is életét vesztette. A skótoknak, visszatérve földjeikre, nemcsak veszteségeikkel kellett szembenézniük, hanem azzal is, hogy az új király, V. Jakab még gyermek volt, így egy régensnek kellett kormányoznia az országot. Angliában VIII. Henrik a franciák, Aragóniai Katalin pedig a skótok feletti győzelmét ünnepelhette, ezzel megnövelve az ország katonai presztízsét.

Előadásom fő célkitűzései között szerepel, hogy bemutassam milyen események vezetettek a skótok támadásához, majd pedig a floddeni csatához, valamint hogy pontosan milyen szerepe volt Aragóniai Katalinnak a győzelemben. Ehhez szakmunkákat, főleg magával a csatával foglalkozó monográfiákat használtam, amelyeket összehasonlítottam, illetve ütköztettem. Továbbá azokat a diplomáciai folyamatokat figyeltem meg, amelyek a floddeni csatát megelőző két és fél évtizedben zajlottak az angolok és a skótok között.

Kivándorlás Texasba – Az Adelsverein kézikönyve német bevándorlók részére

Berczeli-Nemcsényi Alex

SZTE BTK Történeti Intézet, Újkori Egyetemes Történeti és Mediterrán Tanulmányok Tanszék

berczelinemcsenyi.alex@gmail.com

Az észak-amerikai kontinens benépesítésében a 19. század első felében fontos szerepet játszottak az Európából, azon belül is a német területekről érkező bevándorlók. Nemcsak a keleti part iparilag fejlettebb régióiban, hanem a déli területeken is nagy számban telepedtek le. Például Texasban, amely a spanyol gyarmatok része volt, majd 1821-es elszakadását követően a Mexikói Köztársasághoz tartozott. 1836-ban önálló állammá alakult, egészen 1845-ig, amikor csatlakozott az Egyesült Államokhoz.

A terület népszerűsítésében nagy szerepet játszottak a már kiutazottak írásai, akik igyekeztek minél pozitívabban beszámolni tapasztalataikról. Ezeknek hatására a németek nem csak önállóan indultak útnak. Több olyan egyesület alakult meg, amely szervezett keretek között segítette az Atlanti-óceánon történő átkelést, valamint az észak-amerikai kontinensen való letelepedést. 1842-ben jött létre a *Texasi Német Bevándorlók Védelmére Létrehozott Egyesület*, röviden az *Adelsverein*, amelynek keretei között mintegy hétezer németajkú emigráns kezdhetett új életet a régióban.

A németek által megtett út három szakaszra osztható. Először el kellett jutniuk Európán belül egy olyan kikötőbe, ahonnan áthajózhattak az Atlanti-óceánon. Az óceánon történő átkelés után pedig az észak-amerikai kontinensen kellett letelepedésre alkalmas területet találniuk. Előadásomban Texas, Mexikó és az Egyesült Államok viszonyának bemutatása mellett, források segítségével arra a kérdésre keresem a választ, hogy az *Adelsverein* milyen feltételekkel biztosította tagjai számára az átkelést, illetve az új élet elkezdését.

A KUTATÁS AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTÉRIUM ÚNKP-20-3 - KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

Új Nemzeti Kiválóság Program

Lakossági ellenállás az 1944-45-ös délvidéki vérengzések idején

Német Klaudió

SZTE BTK Jelenkortörténeti Tanszék

nemet.klaudio@gmail.com

Témám az 1944-45-ös délvidéki vérengzések egyik kevésbé kutatott szegmense, a lakossági ellenállás kérdésköre. Mára már bizonyítható, hogy a jugoszláv vezetés központilag irányította a délvidéki vérengzéseket. A mai napig nem tudjuk, hány magyar áldozata is lehetett a kivégzéssorozatnak. A történészek és amatőr kutatók keveset foglalkoztak viszont azokkal a településekkel, ahol nem történtek tömeges kivégzések. *Lakossági ellenállás* négy bácskai településen történt: Bácskossuthfalván, Bácsfeketehegyen, Bajsán és Doroszlón. Az első három településen egy központi személynek köszönhető a kivégzések elkerülése, míg Doroszló esetében a szomszédos szerb falunak, Sztapárnak volt kulcsszerepe a partizán atrocitások elkerülésében. Kutatásom célja a településeken a tragédia elkerülésének pontos rekonstruálása és ismertetése.

Az 1994-es ruandai népirtás női elkövetői

Zsiga Nikoletta Evelin

SZTE BTK

nikoletta.zsiga.szte@gmail.com

A történelem során az emberi faj már számos alkalommal elkövetett emberiességellenes bűntetteket, ami a századfordulót követő időt is érintette. Ilyen cselekedetek közé sorolható a népirtás is, ezek közül a század legelső esete, az örmény holokauszt (1915–1917). A ruandai népirtás mégis kirívó eset, hiszen a XX. század egyik legvéresebb konfliktusa volt az 1994-ben zajló genocídium, ugyanis a mészárlás következtében körülbelül száz nap alatt mintegy 800 ezer – 1 millió tuszi és mérsékelt hutu vesztette életét a kis közép-afrikai országban.

Az atrocitások nyomán a nemzetközi szakirodalomban sok olyan munka született, amelyek a legkülönfélébb aspektusokat vizsgálták, illetve vizsgálják a genocídium során. Ezek rávilágítottak arra, hogy a női elkövetők is átlagos, hétköznapi nők, így ez elfogadottá vált. A ruandai népirtás női elkövetőinek nemzetközi szakirodalma ma már meglehetősen gazdag, a magyar tudományos élet érdeklődése ugyanakkor csak a 2000-es évek elején fordult a ruandai népirtás témaköre felé. A legtöbb ilyen munka megpróbál egy átfogó képet adni a genocídiumról, és ok-okozati viszonyban tárgyalják a történteket. A külföldi szakirodalmi anyag bővülése nyomán Magyarországon is egyre több témába vágó tanulmány született. Ezek a munkák lefedik azoknak a főbb témaköröknek egy részét, amelyek a nemzetközi szakirodalmat is foglalkoztatják, mindeközben azonban nem szentelnek komolyabb figyelmet a ruandai női elkövetők kérdéskörének. Ezért a dolgozatom tekinthető az első olyan tudományos, szintézisjellegű munkának, amely ezt a témát magyar nyelven feldolgozza.

A dolgozatomban többek között arra keresem a választ, hogy mi motiválta a ruandai nőket abban, hogy a népirtás során elkövetőkké váljanak. Ehhez kapcsolódóan megvizsgáltam, hogy milyen ok-okozati viszony fedezhető fel a nőiség, a ruandai nők népirtás előtti társadalmi helyzete és a gyilkosságok alapjául szolgáló indítékok között. A munkám második felében amellett a szakirodalmi álláspont mellett érvelek, mely szerint a népirtások, tömegatrocitások kontextusában a nők is ugyanúgy képesek széles körben elkövetőkké válni, mint a férfiak, bár sok esetben sajátos női indíttatások, magatartásformák és cselekmények menten. Ennek alátámasztására bemutatom, hogy milyen mértékben vettek részt a ruandai nők a népirtásban, és milyen természetű volt a szerepvállalásuk. Végezetül összegzem azt, hogy miként alakult a nők helyzete Ruandában a népirtás után.

Fizika Szekció

Lokális folyásfeszültségek vizsgálata 2D modell kristályokban DDD szimulációk segítségével

Berta Dénes

ELTE TTK Anyagfizikai Tanszék

bertadns@gmail.com

Modell amorf anyagok vizsgálata során kiderült, hogy a lokális folyásfeszültség olyan lokális mennyiség, amely kifejezetten jól kapcsolja össze az anyagszerkezetet az anyag terhelése esetén tapasztalt plasztikus (azaz irreverzibilis deformációs) tevékenységgel. Ily módon hatékonyan előrejelzi a plasztikus események helyét az anyagban: az alacsony folyásfeszültséggel jellemezhető (puha) tartományok erősen korrelálnak a plasztikus események elhelyezkedésével. Kristályos anyagok esetén is értelmezhetünk egy analóg küszöbértéket, amely ebben az esetben az első diszlokációlavina kiváltásához szükséges küszöbfeszültség.

A jelen munkában a lokális folyásfeszültségeket diszkrét diszlokációdinamikai (DDD) szimulációkkal vizsgáljuk. Az eredmények azt mutatják, hogy az alrendszerek folyásfeszültsége kifejezetten magas korrelációt mutat saját legpuhább alrendszereik folyásfeszültségével. Ez egyrészt megerősít minket a lokális folyásfeszültségek előrejelzőképességében, másrészt arra utal, hogy a rendszerben a plaszticitást a leggyengébb láncszem elve határozza meg. Azt tapasztaltuk, hogy a ponthibák (vakanciák, kiválások) bevezetésével, és azok koncentrációjának növelésével a korrelációk tovább növekedtek. Feltételezhetően ez annak a következménye, hogy a diszlokációlavinák kezdeti magjai sokkal inkább lokalizálódnak a rögzített ponthibák jelenlétében. Jövőbeli célunk eredményeink közvetlen összevetése a modell amorf anyagok esetén kapott eredményekkel, valamint azok felhasználása a magasabbszintű kontinuum diszlokációdinamikai (CDD) modellekben.

Kidolgozott példák a szinguláris redukció módszeréhez

Juhász Dániel

SZTE TTIK Elméleti Fizikai Tanszék

juhdanad@gmail.com

A dolgozat témáját az úgynevezett integrálható rendszerek képezik. A Liouville-értelemben integrálható rendszerek mozgását le tudjuk írni véges sok algebrai és függvényegyenlet megoldása és integrálás segítségével. E rendszerek gyakran sok rejtett szimmetriával rendelkeznek. A szimplektikus redukció módszerével szimmetrikus rendszerekből készíthetünk kevesebb szabadsági fokú, bonyolultabb rendszereket, vagy fordítva, megmagyarázhatunk bonyolult mozgásokat egyszerűekkel.

A dolgozatban megvizsgált probléma motivációját a Calogero-Ruijsenaars típusú integrálható rendszerek adják. Ezek szemléletesen egy vonalon mozgó kölcsönható tömegpontokat írnak le. A pontok mozgását egy magasabb dimenziós szabad mozgás alkalmas redukciójával írhatjuk le. Ezen rendszerek általánosításai spin szabadsági fokokat is tartalmaznak.

Az irodalomban már ismert, hogy az N-tömegpontos racionális spin Calogero-rendszert megkaphatjuk az su(N) Lie-algebra koérintőnyalábjának redukciójából. Azonban a redukciót nem globálisan, csak egy mindenütt sűrű, nyílt részhalmazon végezték eddig el. A redukció során megjelennek az SU(N) Lie-csoport tetszőleges koadjungált pályái.

A dolgozatban a szerző speciális esetként kidolgozza az SU(3) Lie-csoport koadjungált pályáinak redukcióját szinguláris szimplektikus redukcióval, a T^2 standard tórusz hatására nézve. Ez egy nem triviális példa, mely viszont még elég egyszerű ahhoz, hogy a végeredményt akár ábrázolni is lehessen. Kiderül, hogy az általános redukált fázistér a 2 dimenziós gömbhéjjal (vagy három pontjától megfosztott gömbhéjjal) diffeomorf. Megadjuk továbbá a redukált Poisson-tenzor és az egység sugarú gömbhéj standard Poisson-tenzora közötti arányosságot.

Ezután a szerző részletesen elemzi az su(N) Lie-algebra koérintőnyalábjának redukcióit. A redukció során megjelenik a racionális spin-Calogero rendszer. Tetszőleges momentum-érték esetén a rendszerhez tartozó redukált fázistér globális szerkezetét a szakirodalomban korábban még nem vizsgálták.

A Schrödinger-egyenlet numerikus megoldása klasszikus fizikai analógiával

Tóth Kristóf

ELTE TTK Fizika Doktori Iskola, Fizika Tanítása Program

tothk0711@gmail.com

A fizika és fizikaoktatás célja a minket körülvevő természeti jelenségek megértése, melyhez az egyik legfontosabb „kellékünk” az emberi léptékű jelenségeken edződött intuíciónk. Azonban a kvantummechanika azonban egyike azon területeknek, melyek kapcsán nem rendelkezhetünk közvetlen tapasztalatokkal.

Előadásomban bemutatok egy Excel-munkalapon elvégzett numerikus eljárást, amelyet akár a középiskolások is képesek megírni. Ennek segítségével könnyedén megoldható a Schrödinger-egyenlet különböző potenciálokban. Ezenfelül diákjaink felfedezhetik, hogy miért is olyan ritkák az egyes energia sajátértékek. A megoldás egy klasszikus mechanikai problémával analóg, mellyel az előadó még egyetlen kvantummechanikával foglalkozó szakirodalomban sem találkozott. Ez a mechanisztikus kép nemcsak a megértést segíti, de egy középiskolásoknak szánt oktatóanyagra épül, így akár tehetségesebb diákjainknak is bevihetjük, továbbá egyetemi kurzusokon is alkalmas szemléltető feladat lehet.

Magyar Újkori és Jelenkori Történelem Szekció

A társadalmi integráció és felemelkedés lehetőségei az oszmán hódítás árnyékában – Az Izsákfalvi Márk-család története a 15−16. században

Faragó Dávid

ELTE BTK TDI

david.farago93@gmail.com

Az Izsákfalvi Márk-családról, valamint „leghíresebb tagjáról", Márk Jánosról a koraújkori megyei genealógiai, archontológiai és prozopográfiai kutatások jelenlegi állása alapján alig lehet valamit tudni. A család első biztosan ismert tagja, a feltehetően Szlavóniából származó Gorbovai Márk 1475-ben bukkan fel a forrásokban. Jól megválasztott házasságainak köszönhetően családja sikeresen integrálódott a Nyugat-Dunántúl köznemesi társadalmába. Az Izsákfalvi Márk-család Gorbovai Márk unokája, Márk János alatt élte fénykorát, aki nem csak Sopron, Vas és Zala megyében szerzett kiterjedt birtokokat, hanem pályája csúcsán Zala vármegye tisztikarának tagja, valamint az ország egyik legfontosabb méltóságának helyettese is volt.

Az előadásom célja, hogy az Izsákfalvi Márk-család példáján keresztül bemutassam azt, hogy egy, a Nyugat-Dunántúlon kapcsolatokkal nem rendelkező család hogyan integrálódhatott a régió köznemesi társadalmába és hogyan őrizhette meg társadalmi helyzetét a mohácsi csatát követő zűrzavaros időkben, az oszmán hódítás árnyékában a hódoltsági peremvidéken. Ennek során külön hangsúlyt helyezek a család három generációjának társadalmi állásában végbement változásokat jelző házasságok bemutatására, amelyeknek köszönhetően az Izsákfalvi Márkok az egész Nyugat-Dunántúlt behálózó, kiterjedt kapcsolatrendszert építettek ki. Szeretnék továbbá hozzájárulni Zala megye, valamint az alig ismert nádori helytartói iroda 16. századi archontológiájának jobb megismeréséhez.

A KUTATÁS AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTÉRIUM ÚNKP-20-3 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

Új Nemzeti Kiválóság Program

A papi butítás főfészke – a kommün és a kalocsai jezsuiták

Szabó Róbert

ELTE BTK Történeti Intézet, Gazdaság- és Társadalomtörténeti Tanszék, doktorandusz hallgató

rszabo.elte@gmail.com

A rövid, mindössze 133 napig (1919. március 21 – augusztus 1.) fennálló Magyarországi Tanácsköztársaság a bolsevik ideológiának megfelelően, antiklerikális jelszavakat hangoztatva lépett fel a vallás intézményével szemben. E támadás alapvetően érintette nemcsak a történeti keresztény egyházak, de a férfi és női szerzetesrendek képviselőit (papokat, lelkészeket, szerzeteseket, apácákat) is.

A Tanácsköztársaság szerzetesrendekkel szemben folytatott küzdelmében megkülönböztetett szerep jutott a Jézus-Társasága elleni hadjáratnak. Ugyanis a szerzetesrendek működésének ellehetetlenítését a tanácskormány a jezsuitákkal szemben kezdte meg: a Tanácsköztársaság vallás- és egyházpolitikájáért felelős legfelsőbb vezetés Bernhard Zsigmond jezsuita beszámolója szerint úgy fogalmazott, hogy a szerzetesrendek közül is „*külön csemegét készít a jezsuitáknak*”.

Előadásomban a jezsuitákkal szemben végrehajtott atrocitásokat, illetve a releváns politikai események következményeit a korábbi, mikrotörténeti kutatásaim tárgyát (is) jelentő kalocsai rendház, valamint a hozzá kapcsolódó intézet helyzetén keresztül mutatom be. A szerzetesek elleni gazdasági, illetve politikai ellehetetlenítés folyamatának részletezése után célom, hogy igazoljam hipotézisemet, miszerint a kommün helyi vezetésének valláspolitikai intézkedéseivel szemben fellépő különböző társadalmi csoportok magatartása nem a Tanácsköztársaság által feltételezett ellenforradalmi tevékenységgel, hanem a vallásos érzület mellett alapvetően Kalocsa városa és a katolikus egyház, s így vele együtt a jezsuita szerzetesek között fennálló szimbiotikus összefonódás, és az ennek hátterében meghúzódó társadalmi okok jelenlétével magyarázható.

Átrendeződő társadalom - Gyoma társadalmi és demográfiai változásai az 1940-es években

Dávid Benjámin

SZTE BTK Jelenkortörténeti Tanszék

d.ben0269@gmail.com

A második világháború idején és az azt követő években jelentős társadalmi változásokon esett át Magyarország. Az országos adatok mellett fontosnak tartom azt, hogy helyi szinten is részletesen kerüljenek feltárásra, hogy milyen társadalmi és demográfiai változásokon esett át egy-egy település. Ezen időszakra történő vizsgálatok során érdekes adatokhoz juthatunk. Ezért döntöttem úgy, hogy szülővárosom, Gyomaendrőd 20. századi történetét kezdem el részletesen vizsgálni. (Fontos megjegyezni, hogy a vizsgált időben Gyoma és Endrőd két különálló község volt, majd az 1982-es évtől, az összevonást követően találkozhatunk Gyomaendrőd településsel.)

Előadásomban a levéltári források, a szakirodalom és az online adatbázisok segítségével elkészített veszteséglista által szeretném bemutatni, hogy Gyoma községből hányan lelték halálukat a II. világháborúban. A prezentációm során Gyoma településre vonatkozóan részletesen kitérek a katonai és a civil veszteségek adataira. Ezt követően a népszámlálási adatok segítségével ismertetem, hogy maga a háború alatt miként alakultak a vizsgált helységben a születési, házassági és halálozási számadatok, továbbá a háború következtében milyen demográfiai változások mentek végbe Gyoma községében. Végezetül kitérek arra, hogy az 1940-es évek második felében milyen társadalmi változások alakították és határozták meg a kutatott település életét.

A KUTATÁS AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTÉRIUM ÚNKP-19-2 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

Új Nemzeti Kiválóság Program

A Magyar Néphadsereg felderítése az 1968-as Csehszlovákia elleni intervenció során

Csík Ádám Lajos

SZTE BTK Történeti Intézet

csikadam4@gmail.com

Előadásom során az 1968-as Csehszlovákia elleni katonai bevonulás egy bizonyos aspektusára, a légi és a rádiófelderítés céljaira, és eredményeire kívánok kitérni. A felderítés történetében a XX. század nagyobb változást hozott, mint az ezt megelőző évszázadok összesen. Megjelentek a különböző elektronikus kommunikációkat megfigyelő lehallgató technikák, a levegőből már egészen messze lévő tájakról is felvételeket kaphattunk, a radar segítségével pedig a közeledő légi és tengeri járműveket lehetett észlelni. Ekkorra már a Magyar Néphadsereg is régóta alkalmazott ilyen eszközöket. E célból, ebben az esetben, a vezérkar felderítése a rádiófelderítésre és a légifelderítésre támaszkodott, melyek elsősorban a NATO tevékenységére, a globális közvélemény reakcióira, és a szomszédos államok katonai tevékenységére koncentráltak. Felmerülhet a kérés, hogy ezen felderítő módszerek alkalmazásával milyen képet kapott a világ reakcióiról a magyar felsővezetés? Vajon milyen információkat tudtak gyűjteni, és ezeket hogy tudták hasznosítani? Mindezen kérdésekre igyekszem előadásom során a korabeli katonai dokumentumok segítségével részletesebben választ adni.

A KUTATÁS AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTÉRIUM ÚNKP-19-02 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

Új Nemzeti Kiválóság Program

A budapesti NDK-kultúrcentrum tevékenysége (1961–1985)

Somogyi Dániel

ELTE BTK Történeti Intézet

dsomogyi332@gmail.com

A kulturális központok felállításának koncepciója – csaknem a később megvalósult formában – már 1951-ben, nem sokkal a kultúrkapcsolatokat hivatalosan is megalapozó első egyezmény után felmerült. A keletnémet Kulturális és Tájékoztató Iroda (*Kultur- und Informationsbüro der DDR*) végül 1961-ben kezdte meg a működését, azt 1966-tól központként, 1968-tól pedig frekventált helyen, Budapest belvárosában, a Deák Ferenc téren folytatta. Ennek magyar megfelelőjét is ekkor hozták létre, nem kevésbé központi helyen, a Kelet-Berlin egyik büszkeségének tartott tévétorony és az Alexanderplatz közvetlen közelében.

Előadásomban a vonatkozó eseménytörténeti áttekintés mellett bemutatom a központok általános jellemzőit, működését az egyéb diplomáciai szervek (külügyminisztérium, nagykövetség) és intézmények (pl. a nyelvi lektorátusok) rendszerében. Ismertetem az ennek támogatására összeállított propagandaanyagokat és a vonatkozó megállapodásokat, valamint az ezekhez kapcsolódó adminisztrációs, pénzügyi hátteret. Úgy vélem, az a tény, hogy a magyar vezetés 1961 és 1968 között nem élt saját központja megalakításának lehetőségével, noha az a kölcsönösség elve szerint semmi akadályba nem ütközött volna, mutatja a két állam kulturális külpolitikáját – és az annak szánt célokat – illető különbségeket. Kelet-Berlin elsősorban a két Németország problémakörére volt tekintettel (az NSZK 1973 előtt nem rendelkezett diplomáciai képviselettel a Magyar Népköztársaságban), míg Budapest számára például az NDK-ban munkát vállaló 15–20.000 magyar állampolgár „kulturális igényeinek kielégítése” játszott fontos szerepet, persze az általános népszerűsítő tevékenység mellett.

A forrásbázist a berlini Bundesarchivban, a Német Külügyi Hivatal levéltárában (Auswärtiges Amts – Politisches Archiv), valamint a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának 1945 utáni gyűjteményében található dokumentumok adják. Felhasználtam sajtóanyagokat és a kultúrközpontok országismertető jellegű kiadványait is.

Földrajz és Földtudományi Szekció

A Mohácsi-sziget, mint földrajzi tér a törökellenes hadjáratokban

Konkoly Sándor

SZTE TTIK Földtani és Őslénytani Tanszék

geogrande@freemail.hu

A Mohácsi-szigetet, mint általában minden mocsaras, állandóan vagy időszakosan vízjárta területet katonai hadműveletekre alkalmatlan, harcászati szempontból értéktelen területnek tartották. A posztmodern történetírás sem számol a Mohácsi-szigettel, mint valaha katonai szempontból jelentős, vagy bármilyen társadalmi-gazdasági aspektusból releváns tartalmat hordozó tájkategóriával. Ennek legfőbb oka a sziget feltáratlanságából fakadó sztereotípia, amelyet középkori és újkori legendák tucatjai táplálnak. Mindezt a vízrendezések korát megelőző felmérések térképi ábrázolásai és írott forrásai is alátámasztják, melyek szinte kivétel nélkül lakatlan és járhatatlan lápvilágként, út- és településhálózat nélküli senkiföldjeként ábrázolják az ismeretlen ártéri szigetvilágot. Különösen a töretlen népszerűségnek örvendő első katonai felmérés térképeit szükséges itt kiemelnünk, melynek forrásértékét rendre túlbecsülik, s ennek torzító hatása folyamatosan jelen van az elmúlt kétszáz év szakirodalmában. Talán nem meglepő, ha sokan vélekednek még ma is úgy, hogy a barátságtalan ártéri mocsárvilág legfeljebb a viharos történelmi időkben szolgálhatott kényszerű menedékül a környék sanyargatott lakosságának. A 17. század végi török elleni háborúk hadijelentései, valamint hadinaplói és térképi ábrázolásai azonban alapjaiban változtatják meg a vízrendezések korát megelőző Mohácsi-sziget természeti környezetével kapcsolatos ismereteinket. Kutatómunkámban a Mohácsi-szigetet mint földrajzi-topográfiai térkategóriát vizsgálom az adott korszak katonaföldrajzi szempontrendszerének tükrében. A 380 km^2-es sziget kedvező adottságai és stratégiai jelentősége révén kiemelt szerepet játszott a törökellenes hadműveletek megtervezésében.

Rurális társadalmi reziliencia a Soltvadkert-környéki szőlő- és bortermelők példáján

Papp Sándor

SZTE TTIK Földtudományok Doktori Iskola, Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék

papp.sandor.geo@gmail.com

A reziliencia fogalmának és gondolatkörének használata egyre népszerűbb mind a szakmai, illetve tudományos, mind a hétköznapi szóhasználatban egyaránt, melynek számos értelmezése miatt sokszor elcsépelt és homályos jelentéstartalmú fogalomként hivatkoznak rá. Legáltalánosabb értelmezése szerint egy rendszer, személy, csoport, illetve térség azon képessége, hogy ellenálljon vagy alkalmazkodjon egy esetleges előre várt, vagy váratlan eseménynek/hez. Doktori kutatásom témájához kapcsolódva egy olyan csoport közösségi és/vagy társadalmi rezlienciáját vizsgálom, mely egyrészt rurális, relatív periférikus fekvéséből, másrészt a periferizálódás sokténye zős folyamataiból kifolyólag a mai napig számos zavaró tényezővel kénytelen nap mint nap megküzdeni. Kutatásom a Kunsági borvidék területén található Soltvadkert, illetve annak szűkebb térségében tevékenykedő szőlő- és bortermelők helyzetével foglalkozik, különös tekintettel a rendszerváltozás, az EU-csatlakozás, illetve 2008-2009-es gazdasági világválság hatásait figyelembe véve.

A földrajzoktatás a földrajzi tudás és hatalom megszerzésének szolgálatában 1886-tól napjainkig

Rémai Martin

ELTE Eötvös József Collegium, ELTE angol-földrajz osztatlan tanárképzés

rmartin144@gmail.com

A földrajzi tudás elősegítette a nagyhatalmakat státuszuk megszerzésében és annak szilárd megőrzéséhez. Ugyanakkor ez a tudás nem jön magától (illetve csak bizonyos esetekben, bizonyos személyeknél), hanem azért keményen meg kell dolgozni. Az efféle tudás megszerzésének egyik legkézenfekvőbb módja a földrajzoktatás, vagy a másik oldalról nézve, a földrajz tanulása. Ebben az előadásban a földrajz oktatását szeretném bemutatni. Igyekszem kitérni annak időbeli változásaira (lévén, hogy elég nagy időintervallumot ölelnék fel), valamint kitekinteni Magyarországról és bemutatni néhány ország földrajzoktatási rendszerét, párhuzamot, illetve különbségeket keresve köztük és a hazánkban folyó tantárgyoktatási szisztéma között. Előadásom során egy rövid bevezető után, melyben a földrajzi ismeretszerzés lépcsőzetesen felépített folyamatát, valamint a tudományos megismerési metódusok és az oktatásban használatos megismerési módok közti különbségeket mutatnám be, az egyes korok magyarországi és nemzetközi földrajztanítási jellemzőit, illetve metódusait tárnám fel, valamint hasonlítanám össze a közönség számára.

Pécs város lakótelepépítési elképzelései 1956 és 1961 között

Sipos Balázs

PTE TTK Földtudományok Doktori Iskola

sipi0222@gmail.com

A szocialista korszakban megalkotott területfejlesztési koncepciók nagy hatással voltak az ország urbanizációjára. Ezen elképzelések nyomán előbb általános rendezési terveket, majd ezekből az egyes városrészeket érintő programokat alkottak meg. Ezek a javaslatok hosszútávon determinálták településeink fejlesztési irányát, így hazánk legnagyobb dél-dunántúli városának fejlődését is.

Pécs kiemelt jelentőségű volt a szénbányászat tekintetében, de jelentős ipari létesítményekkel is rendelkezett. Ennek köszönhetően Péccsel mint kiemelt régiós központtal számoltak már az 1950-es évektől kezdődően. 1951-ben el is készítették a város első szocialista, általános rendezési tervét, amely a település keleti felét jelölte ki a lakásépítkezések helyszínéül. Ennek megfelelően az 1949 óta épülő Meszesi lakótelep prioritást élvezett, azonban az uránérc lelőhelyek 1953-as felfedezése alapjaiban írta át az 1951-ben megalkotott terveket. Épp ez utóbbi beruházás mutatta meg, mennyire korszerűtlenné vált már pár év után a tervezet, amelynek felülvizsgálatát már 1955-ben kezdeményezték. Ennek elkészültéig (1961) a tervezők számos részletes rendezési tervet alkottak meg a város különböző részére. Így született meg az Uránváros, a Déli városrész és a Diós dűlő területfejlesztési terve.

Előadásomban a városépítés e rövid, de annál fontosabb időszakának terveit szeretném bemutatni országos kontextusba illesztve. Ezen kívül szeretnék röviden kitérni arra, hogy ezek a tervek miben tértek el a korábbi időszak rendezési terveitől, és milyen hatással voltak a lakásépítkezésekre, illetve a város térbeli fejlődésére.

A Brexit néhány elméleti és gyakorlati kérdése

Gombos Jarmo

SZTE ÁJTK Állam- és Jogtudományok Doktori Iskola, III. évfolyam

jgombos@yahoo.com

A II. világháború nagyon megviselte a brit gazdaságot, a nyugati tömbön belül itt volt legtovább jegyrendszer. Az Európai Közösségekhez való csatlakozást azonban de Gaulle francia elnök sokáig megakadályozta. A francia elnök lemondása után megnyílt a lehetőség a csatlakozáshoz, és befolyásukat – még a viszonylag rossz lábakon álló gazdaság ellenére is – jól mutatja, hogy ekkor velük tartott az Ír Köztársaság és Dánia, a három állam 1973-ban csatlakozott.

A tagság első évtizedei sem mentek problémamentesen, egyből 1975-ben rendeztek egy népszavazást a maradásról, majd kicsit később Margaret Thatcher miniszterelnök kelt ki a szerinte túlterjeszkedő brüsszeli bürokrácia ellen híres bruges-i beszédében, majd még később Soros György font elleni támadásának következményeképp az Egyesült Királyság elhagyta az európai árfolyam-mechanizmust.

Az erős euroszkeptikus hangok miatt a Konzervatív Párt célként tűzte ki egy, az 1975-ös népszavazáshoz hasonló újratárgyalást és népszavazást. Ezt a 2010-15-ös koalíciós kormányzás alatt még nem tudják megvalósítani koalíciós partnerük ellenállása miatt, de a 2015-ös győzelmük lehetővé tette, és 2016-ban meg is valósították, ismert eredménnyel. Maga a népszavazás és a kampány megvalósítása mind jogilag, mint politikailag érdekes, főleg egy másmilyen rendszerből nézve.

A kilépéspártiak győzelme nagyon érdekes közjogi kérdéseket vetett fel. Joga van-e a kormányfőnek bejelenteni a kilépési szándékot? Visszavonható-e a már bejelentett kilépési nyilatkozat? A skót és walesi kormányoknak van-e vétójoga és beleszólása a tárgyalásokba? A kormány jogosult-e felfüggeszteni a parlament működését, illetve a parlamenti szuverenitást figyelembe véve bíróságon megtámadható-e?

A KUTATÁS AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTÉRIUM ÚNKP-20-3 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

Nonresponse-problémák és kezelésük hazai survey példáján

Nagy Ilona

ELTE-TÁTK Statisztika Tanszék, SZTE-BTK Szociológia Tanszék

nagyilona4918@gmail.com

A kérdőíves kutatásoknak számos survey-problémával kell szembesülniük, bármely tudományterületi felmérésről is legyen szó, mely ezt a kvantitatív adatgyűjtési módszert használja. Számbavételük ugyanúgy szükséges mind a reprezentatív, mind a nem reprezentatív felmérések esetén, ám a vizsgálatuk gyakran elmarad a felmérések készítő és elemzői részéről.

Nemzetközileg az egyik leggyakrabban publikált a válaszmegtagadás problémája, mely számos további gondot von maga után. A nonresponse-nak kétféle típusa létezik, melyek kezelése is másféle beavatkozásokat igényel a kutatás különböző szakaszaiban. A unit nonresponse a teljes válaszmegtagadást jelenti, mely kezelésének hangsúlya egyre inkább a terepi munkára helyeződik. Ezzel szemben az item nonresponse csak az egyes kérdések válaszmegtagadását jelenti, mely főként utólag, az adatimputálási eljárásokkal kezelhető.

Hazai, évenként ismétlődő survey-kutatás példáján vizsgáljuk meg, hogy a nemzetközi trendnek tekinthető növekvő mértékű nonresponse-probléma kimutatható a felhasznált adatbázis alapján is, majd a jelentkező adathiány problémáját számszerűsítve járjuk körül. Végül a kétféle nonresponse-eset kezelésére megoldási javaslatokat adunk.

Kulcsszavak: válaszmegtagadás, adathiány, terepi munka, adatimputálás

„Miért buknak el nemzetek?” – Avner Greif és Daron Acemoglu intézményi magyarázatainak egymásra olvasása

Szajbély Zsigmond

ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszék

m.zs.szajbely@gmail.com

Az intézményi közgazdaságtan friss, a szemünk előtt, organikusan fejlődő paradigmája a közgazdaságtannak. Az e megközelítéssel tárgyalt területek hatalmas halmazt alkotnak, miközben a diszciplína belső határai nem egyértelműek, az egyes részterületek gyakran nem kellőképpen szétválasztottak, definiáltak.

Az azért általánosságban elmondható, hogy a közgazdaságtan intézményi fordulata eredményeképpen egyes közgazdászok figyelme ismét a történelem felé terelődött, mely a közgazdaságtan alakulástörténete során játszott már hol fontosabb, hol kevésbé fontos szerepet, de az intézményi közgazdaságtan térnyerése előtt kevéssé vizsgált területnek számított. Az új diszciplína keretei között viszont széles körben tárgyalt és vitatott kérdéssé vált például, hogy *a modern növekedést elindító ipari forradalom milyen tényezőkre vezethető vissza*. Hasonlóan fontos kérdés, melyre esetenként közgazdászok, történészek, szociológusok egyaránt választ keresnek, hogy *egyes országok miért sikeresebbek másoknál*.

Ilyen és hasonló kérdések állnak az általam tárgyalt két szerző érdeklődésének a fókuszában is. Ez már fő műveik címéből kiderül. Daron Acemoglu és szerzőtársa, James A. Robinson *Miért buknak el nemzetek?* címmel írt könyvet 2012-ben, Avner Greif pedig 2006-ban *Intézmények és a modern gazdaság felé vezető ösvény* címmel jelentette meg munkáját.

Greif és Acemoglu tehát mindketten a társadalommal, a különböző társadalmak, országok fejlődésével foglalkoznak. Végső céluk is hasonló: megérteni a múlt társadalmi fejlődési folyamatait, illetve amennyiben lehet, az ebből következő tapasztalatokat a jelen megértésére, és jövőre vonatkozó cselekvésprogramok kialakítására használni. A hasonló célokat azonban alapjaikban eltérő definíciókkal és a jelenségek különböző szintű vizsgálatával igyekeznek elérni.

Előadásom célja a két szerző megközelítésmódjának összevetése, egymásra olvasása, illetve annak megfogalmazása, hogy kettejük ilyenfajta közös értelmezése milyen hasznokkal járhat a külső szemlélő számára.

A perelhúzás megakadályozása az osztrák polgári perrendtartásban

Szivós Kristóf

SZTE ÁJTK Civilisztikai Tudományok Intézete

kszivos@juris.u-szeged.hu

A polgári perrendtartás (2016. évi CXXX. törvény) a perelhúzás megakadályozását új alapokra helyezte az írásbeliség és ezzel együtt az eshetőségi elv, vagyis pont annak a jogintézménynek az előtérbe helyezésével, amelynek a perjogból történő kiiktatása a XIX. századi európai kodifikációs folyamatok egyik vezérmotívuma volt. Az eshetőségi elv azt jelenti, hogy a fél perfelvételi iratait meghatározott tartalommal, meghatározott időben tartozik előadni, ugyanis ha nem így jár el, akkor ehhez meghatározott jogkövetkezmények társulnak (pl. pénzbírság, preklúzió). Az előadás a jogösszehasonlítás módszerét alapul véve megvizsgálja a mintául szolgáló osztrák polgári perrendtartás megoldásait. Azokra a kérdésekre keresi a választ, hogy az osztrák Pp. milyen eszközökkel törekszik a feleket felelősségteljes pervitelre szorítani és hogy ennek megsértése esetén milyen szankciót alkalmaz, annak melyek az alkalmazási feltételei és hogy a bírói diszkréciónak milyen szerepe van a jogkövetkezmény megállapítása során.

Biztonságiasítás és biztonságiasítási dilemma a koronavírus-járvány alatt

Tari András Mihály

SZTE ÁJTK Politológia Tanszék

andrastari.hrm@gmail.com

Tanulmányom célja a jelenlegi járvány biztonságpolitikai vonatkozásainak vizsgálata, különös tekintettel a biztonságiasítás kérdésére és a biztonságiasítási dilemmára. Jelenleg a világ minden országában a kormányok, valamint általában az egész politikai vezetés szembesült azzal a kihívással, hogy miként lehet kezelni a járvány egészségügyi és gazdasági hatásait. Jelen írásban ezt a dilemmát a magyar példán keresztül próbálom bemutatni, elsősorban a biztonságiasítás elméletén, illetve a folyamat gyakorlati megvalósulásán keresztül. Elméleti háttérül a konstruktivista biztonságelmélet koppenhágai iskolája, elsősorban Barry Buzan és társainak munkái szolgálnak.

Szemimartingál-függvények: karakterizáció, példák, alkalmazások

Bondici László

ELTE TTK Valószínűségelméleti és Statisztika Tanszék

bondici@caesar.elte.hu

Az X sztochasztikus folyamat szemimartingál, ha felbontható egy M lokális martingál és egy A korlátos változású folyamat összegére. A szemimartingálok a sztochasztikus folyamatok között kitüntetett szereppel rendelkeznek, a pénzügyi matematikai modellezés eszköztárában is alapvető fontosságú fogalomként szerepelnek.

Egy F valós függvényt szemimartingál-függvénynek nevezünk az X szemimartingálra nézve, ha az $F(X)$ folyamat is szemimartingál. Az Itô-formula alapján tudjuk, hogy a szemimartingálság megmarad C^2-függvényekkel való transzformáció esetén, tehát ezek szemimartingál-függvények az X szemimartingálra. Folytonos szemimartingálok esetén az Itô-Tanaka formula alapján a szemimartingálság megmarad olyan függvények esetén is, amelyek előállnak két konvex függvény különbségeként. A kutatás során a folytonos esetre fókuszáltunk, és sikerült új bizonyítást adni arra, hogy a Brown-mozgás esetén a szemimartingál-függvények éppen azok a függvények, amelyek előállnak két konvex függvény különbségeként. Tetszőleges folytonos szemimartingál esetén a Brown-mozgás esetén alkalmazott technika segítségével sikerült belátni, hogy ha egy F függvény szemimartingál-függvény, akkor bizonyos pontok környezetében igaz marad ez. Ezen eredmények kiterjesztik a (Cinlar, Jacod, Protter, & Sharpe, 1980) cikkben szereplő eredményeket a Markov-folyamatokról a szemimartingálok esetére.

A szemimartingál-függvényekre vonatkozó eredmények egyik lehetséges általánosítása, ha determinisztikus valós függvények helyett olyan véletlen függvényeket tekintünk, melyek függetlenek az eredeti folyamattól. Ekkor az derül ki, hogy a véletlen függvény tipikus realizációja olyan, hogy teljesíti a determinisztikus eset követelményeit. Ezen általánosítás segítségével sikerült belátni, hogy a (Prokaj, Rásonyi, & Schachermayer, 2011) cikkben szereplő medián folyamat nem szemimartingál. Ez a folyamat a (Hu & Warren, 2000) cikkben is megjelent, ahol a szemimartingálság kérdése felmerült, viszont megválaszolatlan maradt.

A bemutatott eredmények a témavezetőmmel közös eredmények, melyek jelenleg a publikáció fázisában vannak.

Témavezető: Dr. Prokaj Vilmos habilitált egyetemi docens.

Cinlar, E., Jacod, J., Protter, P., & Sharpe, M. J. (1980). Semimartingales and Markov processes. *Z. Wahrsch. Verw. Gebiete*(54), 161-219.

Hu, Y., & Warren, J. (2000). Ray-Knight theorems related to a stochastic flow. *Stochastic Process. Appl.*(86), 287-305.

Prokaj, V., Rásonyi, M., & Schachermayer, W. (2011). Hiding a constant drift. *Ann. Inst. Henri Poincaré Probab. Stat.*(47), 498-514.

Szóbeágyazás-modellek megkülönböztethetősége geometriai tulajdonságaik alapján

Cserháti Réka

SZTE TTIK Számítógépes Algoritmusok és Mesterséges Intelligencia Tanszék

cserhatir@inf.u-szeged.hu

A szóbeágyazások a természetesnyelv-feldolgozásban széles körben használt algoritmusok, melyek egy korpusz szavait alacsony dimenziószámú vektorokkal reprezentálják. Elterjedtségük ellenére a szóbeágyazások részleteikben kevéssé ismertek, a geometriai tulajdonságaikkal is viszonylag kevés szakirodalom foglalkozik, pedig egyes felhasználásokban, például különböző modellek közötti megfeleltetések létrehozásában a szóbeágyazások geometriája kulcsszerepet játszhat.

A kutatásomban 4 különböző algoritmussal és ezeken belül többféle hiperparaméterrel betanított modelleket hasonlítok össze geometriai tulajdonságaik szerint. Megvizsgáljuk, hogy egyes jellemzők ismeretében mennyire lehetséges a hozzájuk tartozó modellt meghatározni, és hogy a különböző hiperparaméterek a modellek mely jellemzőit befolyásolják. A szóbeágyazás-vektorokat összehasonlítjuk véletlenszerűen generált vektorokkal, valamint azt is kiderítjük, hogy egy-egy szóvektorról gépi tanulás segítségével mennyire eldönthető, hogy melyik modellbe tartozik. Ezek alapján pedig választ keresünk arra, hogy a különböző modellek hogyan és mennyire tehetők hasonlóvá egymáshoz.

Témavezető: Dr. Berend Gábor

A szervezői irányítás problémái az elmosódott szavazáselméletben

Ferenczi Tibor; Ferenczi Larisza

PE Vezetés és Szervezés Msc, ELTE Matematika Doktori Iskola; PE Nemzetközi gazdaság és gazdálkodás Msc, NKE

tbsh1986@ukr.net ; lariszaferenczi@gmail.com

A szervezői irányítás problémái olyan helyzeteket szimulálnak, amikor egy alany, például a választóbizottság elnöke vagy a szervezőbizottság, bizonyos képességgel bír a választási struktúra befolyásolására. Például új jelölteket vonhat be a választásokba, vagy el tudja tiltani a szavazókat.

Minden választást meg kell szervezni, és az a személy, aki felelős a szervezésért, bizonyos hatással lehet a választások kimenetelére, megváltoztatva annak szerkezetét. Ezt a személyt hívjuk a választások elnökének, és azt vizsgáljuk, hogy az elnök hogyan változtatja meg a választási struktúrát az irányítás típusának vagy irányító cselekménynek megfelelően. Elképzelhető, hogy az elnök egyszerre többfajta irányító cselekményt is elvégez. Vannak konstruktív irányítási típusok, amelyekben az elnök célja egy bizonyos jelölt győzelme, és destruktív (romboló) típusok, amelyekben az elnök célja épphogy egy adott jelölt vesztése.

Feltételezzük, hogy az elnök tudja, ki hogyan fog szavazni. Az irányítás alatt a szavazási rendszer szerkezetének változását értjük, tehát, vagy a jelöltek halmaza változik, vagy a választók halmaza. A jelöltek és a választók halmaza két fő módon változhat: új jelölt(ek), illetve szavazó(k); k jelölt, illetve k szavazó eltávolítása az adott választásból, hogy megszabaduljon a veszélyes versenytársaktól p jelölt. A jelöltek / szavazók hozzáadásával és eltávolításával történő irányításon kívül különféle más típusúak is vannak, amelyek a jelölteket vagy a szavazókat kétfordulós választásokba osztják.

Előadásunkban a szervezői irányítás különféle problémáit nézzük meg az elmosódott szavazáselmélet alkalmazása esetén.

Mobilfizetési megoldások biztonsági kockázatainak elemzése

Juhász-Nagy Attila

ÓE NIK

juhasznagyattila@gmail.com

A napjainkban zajló pénzpiaci átalakulások egyik leggyorsabban terjedő területe a mobilfizetési megoldásoké. Néhány éve robbanásszerűen kezdtek terjedni a PayPass-os bankkártyák, napjainkban pedig már az okostelefonunkat, vagy akár az okosóránkat is használhatjuk úgy, mint egy PayPass-képes bankkártyát. A bankkártyás vásárlás ezen formája nemcsak gyors, de nagyon kényelmes, és nyugodtan állíthatjuk, hogy még trendi is.

A technológiai újdonságokra fogékonyabbak rendszeresen élen járnak az új technikai megoldások használatában, de a technológia fejlődése nem minden esetben jár együtt a helyes felhasználói magatartás terjedésével. Nem szabad megfeledkezni arról, hogy az újdonságok új kihívásokat és új veszélyeket is rejtenek.

Kutatásomban arra voltam kíváncsi, hogy a szakirodalomban milyen sebezhetőségeket említenek az NFC-alapú mobilfizetési megoldások esetén, és hogy ezek a kockázatok mennyire jelentősek a felmérésemben megkérdezettek körében. Továbbá kíváncsi voltam, hogy a felmérés során megkérdezettekből meghatározhatók-e a háttérváltozók alapján olyan csoportok, akik jobban rászorulnak az új technológia biztonsági kockázatainak megismerésére. Ha sikerül ilyen csoportot meghatározni, az segíthet abban a bankoknak, a pénzügyi szolgáltatóknak és a biztonsági szakembereknek, hogy célzott információkkal javítsák a felhasználók tudatos pénzügyi viselkedését, ezáltal fokozzuk a személyes és banki adataik biztonságát.

Szubkritikus Galton-Watson-folyamatok bevándorlással

Wiandt Péter

SZTE TTIK Bolyai Intézet, Sztochasztika Tanszék

wpeti88@gmail.com

A dolgozat a sztochasztika egyik ágával, az elágazó folyamatokkal foglalkozik, azon belül is a Galton-Watson folyamatokkal. Olyan többtípusos diszkrét idejű folyamatokat vizsgál, melyben az egyedek egymástól függetlenül véletlen számú és típusú utódot hoznak létre, valamint minden generációba véletlen számú bevándorló érkezik. Feltesszük, hogy az utódeloszlás szubkritikus, ami azt jelenti, hogy bevándorlás nélkül a folyamat egy valószínűséggel kihal. A bevándorlás azonban stabilizálja a folyamatot, és általános feltételek mellett létezik stacionárius eloszlás. A stacionárius eloszlás létezésére régóta ismert az optimális feltétel, azonban a momentumok végességére csak 2014-ben adott Szűcs Gábor szükséges és elegendő feltételeket Foster-Ljapunov módszerrel. A dolgozatban erre az eredményre adunk egy egyszerű bizonyítást, ami a stacionárius eloszlás végtelen sor előállításán alapszik. A bizonyítás valószínűségszámítási és lineáris algebrai módszereket kombinál.

Ókor és Középkor Szekció

Kora császárkori pénzverés az uralkodói reprezentáció tükrében

Németh Roland

PTE Grastyán Endre Szakkollégium

nemethroland23@gmail.com

„Egy céltudatos és okos ember tud befolyásolni másokat, ennélfogva képes arra is, hogy manipulálja a jelképek jelentését, adott esetben újraértelmezve azokat.” (Abner Cohen; saját fordítás). Ahogy az imént említett idézet is kiemeli a manipulatív ember tulajdonságait, véleményem szerint az ókori propagandában e jellem meghatározó jelleggel bírt. Az éremverés a gazdasági szerepe mellett a politika egyik legfontosabb eszközévé is vált, amely a mai értelemben vett „sajtó” szerepét is betöltötte, ezt használták propagandisztikus célokra a császárok, hiszen ezzel (is) hirdethettek. A római pénzek élő személy portréjával ellátott formái Iulius Caesarral kezdődően terjedtek el. Az Kr.e. 1. század végére pedig Augustus és a későbbi császárok pedig már rendszeresen saját arcképüket jelenítik meg a pénzeken, hiszen a portré kerülhetett az érem egyik oldalára a császár neve, illetve címei mellett.

Kiemelve a jelképek fontosságát, meghatározó szerepét, ezt kivetítve a régészeti leletanyag e „kis” szeletére, szeretném bemutatni néhány kora császárkori *(Iulius-Claudius dinasztia, Kr.u. 1. század)* uralkodó szemszögén keresztül a szimbólumok értelmezését, jelentését, a társadalomra gyakorolt hatását. Előadásomban felvetném, hogy vajon mennyire hihetünk az érmék mint önálló kommunikációs médiumok által hirdetett „üzeneteknek”, ehhez a történetírók *(auctorok)* leírásait igyekszem megvizsgálni. Véleményem szerint ezt összevetve közelebb kerülhetünk ahhoz, hogy milyen eszközöket alkalmaztak az ókori propagandában.

Ceres Frugiferatól Ceres Materig – Egy római istenség színeváltozás

Magdus Tamás

ELTE BTK Ókortörténeti Tanszék

tomimagdus@gmail.com

A római vallás egyik legjelentősebb istensége Ceres, akit nagy általánosságban a mezőgazdaság és a gabona istennőjeként tartanak számon. Alakja összefonódott a természettel, ami nem csoda, hiszen nemcsak a mezőgazdasági és pásztori munkák patrónusa, de fontos attribútumai közé tartozik a gabona, a mák, valamint a különböző virágfajták és gyümölcsök. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy ezen növények, amelyek a civilizációt jelentik és jelképezik, milyen szimbolikus jelentéssel bírnak a termékenységgel összefüggésben. Különösen fontos a földdel való kapcsolata, amely azonban nemcsak hozzá kapcsolódik a római vallásban, hanem Tellushoz és Italiához is.

Kr. e. 27-től kezdve azonban az istennő addigi agrikulturális kultusza fokozatosan átalakult. Augustus hatalmának megszilárdítása érdekében új politikai programot hirdetett, hogy újra tartalommal töltse fel a *mos* fogalmát. Ceres, az aventinusi istentriász tagjaként igen komoly szerepet töltött be a populus életében, mind kultikus, mind politikai téren. Augustus ezt kitűnően felismerte és politikájában Ceres az „integrációs propaganda" szimbólumaként szolgál. Az uralkodó Ceres felhasználásával lényegében felszólította a populust, hogy támogassák politikáját. Ez azzal járt, hogy az istennő kultuszában néhány régebbi szín elhalványult, néhány korábban kevésbé kiemelkedő funkció pedig nagyobb reflektorfényt kapott. Így lett a mezőgazdaság, a gabona, az állati termékenység istennőjéből a női erények, a család, a gyermeknevelés és a házasság védelmezője.

Előadásomban meg kívánom vizsgálni azt, hogy mi lehetett az istennő főbb aspektusai megváltoztatásának oka, továbbá, hogy ez a változás hogyan ragadható meg Ceres ikonográfiájában.

Pannonia „személyre szabott” ékszerdobozai – Aquincum és Carnuntum amphitheatrumai

Pálfi Ádám

PTE BTK Történettudományi Intézet, Ókortörténeti Tanszék

adam.palfi23@gmail.com

Míg Aquincum Magyarország, addig Carnuntum Ausztria legnagyobb régészeti vállalkozásának tekinthető a 20. század során. Területükön, együttesen több mint 2000 feltárást végeztek az elmúlt évtizedekben. A két település története nemcsak a múltban, de a jelenben is szorosan összekapcsolódik. Elsőként Pannonia elfoglalásánál kerültek előtérbe, mivel kiemelt csomópontok, határátkelők mentén helyezkedtek el. Létrehozásukban a Dunának, római nevén a *Danuvius*nak alapvető szerep jutott. Kialakításuk a hármas településszerkezetet követi: először létrejött egy *legio*tábor, majd köré egy *canabae* – katonaváros, ahol a katonák hozzátartozói, kereskedők és árusok éltek –, míg legvégül a provincia tényleges elfoglalása, a helyzet stabilizálása és az alapvető feltételek megteremtése után megszületett a civil település.

A két pannoniai város életének meghatározó és kulcsfontosságú pillanata Traianus császár uralkodása idején jött el, aki a Kr.u. 2. század elején két részre osztotta Pannoniát, ezzel a döntéssel Aquincum – *Inferior*, míg Carnuntum – *Superior* fővárosa, a helytartó székhelye lett. A ráruházott közigazgatási szerep új lendületet adott a települések fejlődésének, nagyarányú építkezések indultak. A városok jelentőséget, a történelemben betöltött szerepét jelzi, hogy területükön két-két *amphitheatrum* megépítésére került sor. Az arénákkal külön is érdemes kicsit többet foglalkoznunk, mert amellett, hogy a római mérnöki-építészeti teljesítmény egyik csúcsának számítottak, a pannoniai *amphitheatrum*ok több szempontból sem átlagosak. Már az unikum, hogy egy közigazgatási térségben négy ilyen monumentális épület is ismert és látogatható a nagyközönség számára.

A közhelyekkel ellentétben ezeken a helyeken nem csupán klasszikus gladiátorküzdelmekkel találkozhattunk, hanem a funkciók teljeskörű kihasználtsága révén az arénákban zajlott a katonák kiképzése, felkészítése, továbbá politikai nagygyűlések, színházi előadások és császárrá választások.

IV. Béla oldalán harcoló magyar főurak a tatárjárás idején

Varga Virág

ELTE BTK Történelem Segédtudományai Tanszék, ELTE Eötvös József Collegium

vargavirag1102@gmail.com

A középiskolai tankönyvekben a mai napig szilárdan tartja magát az a leegyszerűsített nézet, miszerint a 13. század végi–14. század eleji Magyar Királyság tartományuraságai IV. Béla tatárjárást követő birtokadományozásaiból nőtték ki magukat. Azonban számos, a mongol invázió idején IV. Béla oldalán harcoló, majd birtokadományokban részesülő főúr utódai esetében azt a tendenciát figyelhetjük meg, hogy a nemzetség második-harmadik generációs tagjai eltűntek a politikai palettáról: nem építettek ki tartományuraságot, és politikai tisztségeket sem vagy alig viseltek. A tatárjárás jelentette potenciális politikai ugródeszkát és az inváziót követő birtokadományozásokat érdemes lenne tehát árnyaltabban kezelni, és alaposabban, esettanulmány-jelleggel megvizsgálni az 1241–42. évi események során IV. Béla oldalán feltűnő, a tatárok ellen harcoló főurak pályafutását az inváziót követő néhány évtizedben. Előadásom ezen vizsgálat megalapozó lépéseit összegzi: bemutatom, hogy okleveles források alapján kik rekonstruálhatók név szerint a tatárok ellen harcoló magyar seregből és milyen birtokadományokban részesültek a mongolok elleni vitézségüknek köszönhetően. A kutatás hosszabb távú hozadéka lehetne egy, a jelenleginél árnyaltabb 13. századi főúr-tipológia felállítása. A vizsgálat talán az élénk tatárjárás-kutatás diskurzusaiba is bekapcsolódhat, ugyanis az eredmények alkalmasak lehetnek a tatárjárás belpolitikai utóhatásaihoz köthető sztereotípiák ledöntésére. Ezek hosszabb távon akár a középiskolai oktatásba is integrálható szempontok lehetnek.

A KUTATÁS AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTÉRIUM ÚNKP-20-3 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

Új Nemzeti Kiválóság Program

Hősköltemény a Moreai Krónikában

Török Ábel

ELTE BTK Görög Tanszék

torokabel@gmail.com

Az előadás annak a *Moreai Krónikáb*an ránk maradt egyedülálló irodalmi alkotásnak, középgörög „hőskölteménynek" eredetét és jellegzetességeit vizsgálja, amelynek főhőse a pelagóniai ütközetben vitézkedő Geoffroy de Bruyères. Bár a szakirodalomban egyetértés van abban, hogy az epizódnak valószínűleg népköltészeti háttere lehet, számos kérdés, így többek között a fellelhető irodalmi áthallások, az intertextuális összefüggések és nem utolsó sorban a (krónika)írói szándékok nincsenek érdemben feltárva.

Az előadás elsőként röviden a *Moreai Krónika* keletkezésének történeti hátterét mutatja be, a történelmi ismertetést elsősorban a műben tárgyalt eseményekre szűkítve, majd Geoffroy de Bruyères személyét és a róla írt hőskölteményi lehetséges irodalmi párhuzamait tekinti át, végül pedig a pelagóniai ütközet magyar vonatkozásaira tér ki. A kutatás eredményei mellett néhány sort is közöl a költemény irodalmi fordításából.

Hunyadi-eposz a XVI. századból – Elias Corvinus: Ioannis Hunniadae res bellicae contra Turcas (1572–1575)

Szász Keve

ELTE BTK Latin Tanszék

keveke6@outlook.com

Elias Corvinus *Ioannis Hunniadae res bellicae contra Turcas* című humanista eposzának minimális figyelmet szentelt a tudományos kutatás: egyetlen tanulmány jelent meg eddig róla. Kutatásom során foglalkoztam a szerző kevéssé ismert életével, a panergykus eposz antik előképeit vizsgáltam, valamint két másik humanista eposszal (Taurinus Dózsa-eposzával és Cortesius Mátyás királyról szóló művével) való kapcsolatát, különös tekintettel az eposzokban ábrázolt török-képre, de a Taurinus-eposszal összevetve költői eszközök, stílus és megfogalmazás terén is végeztem kutatást. Ezen kívül feltártam Antonio Bonfini *Rerum Hungaricarum decades* című történetírói munkájához való viszonyát, melyet a szerző maga jelöl meg művének elsődleges forrásaként. Az elemzés során egyrészt azt vizsgáltam, milyen mértékben követi Corvinus Bonfini művét, másrészt pedig azt, hogy nyelvi szempontból hogyan viszonyul egymáshoz a két szöveg. Előadásomat a Corvinus-műben leírt Nándorfehérvári ostrom leírása köré fogom építeni.

Zenével a pszichiátriai rehabilitációban

Dalos Vera Daniella

ÁOK KODI PhD II.

dalosverad@gmail.com

Magyarországon a zene rehabilitációban történő alkalmazása kevéssé kutatott területnek számít, ezért célunk volt feltérképezni a SZTE ÁOK SZAKK Pszichiátriai Klinika rehabilitációs osztályán működő zenés foglalkozások struktúráját, célját, szerepét a többi rehabilitációs foglalkozás mellett, illetve hatását a betegek gyógyulásában és reintegrációjában. Mindezt összevetettük a világszerte használt zeneterápiás módszerek felépítésével, időbeli lefolyásával és eredményességével.

A 10 fős mintát a klinika rehabilitációs programjában résztvevő betegek alkották, akik beleegyeztek, hogy két héten keresztül folyamatosan látogatják az itt zajló zenés foglalkozásokat. Az intervenció első és utolsó alkalmával mértük a betegek élettel való elégedettségét, észlelt társas támogatását, depresszió- illetve vonásszorongás szintjét. Ezenfelül mértük az állapotszorongás egyetlen zenés foglalkozás alatti változását, valamint a záróalkalommal egy rövid strukturált interjút készítettünk a résztvevőkkel.

Eredményeink azt mutatják, hogy az intervenciós időszak alatt nőtt a betegek észlelt társas támogatása ($t(9) = -3{,}61$, $p < 0{,}01$) - különös tekintettel a család dimenzióra ($t(9) = -2{,}57$, $p = 0{,}03$) -, csökkent a szorongásuk ($t(9) = 2{,}42$, $p = 0{,}03$), és tendenciaszinten a depresszió mértéke is ($t(9) = 2{,}11$, $p = 0{,}06$). Az élettel való elégedettség változásában és a zenés foglalkozás azonnali szorongásoldó hatásával kapcsolatosan nem tudtunk szignifikáns eltérést kimutatni. Az interjúk tartalmi elemzése azonban arra enged következtetni, hogy a zenés foglalkozások mégis alkalmasak a szorongás rövid időn belüli oldására.

A kvantitatív és kvalitatív adatokat összegezve elmondható, hogy a klinika zenés foglalkozásai több ponton egyeznek a nemzetközi gyakorlattal, emellett alacsony kockázattal és ráfordítással magas hatásfokon működnek. Az itt zajló munka alátámasztotta, hogy a zenés foglalkozások hatékony kiegészítői lehetnek a klinikai kezeléseknek, és fontos szerepük van a rehabilitáció folyamatában.

Kulcsszavak: zenés foglalkozás, intervenció, zeneterápia, pszichiátria, rehabilitáció, szorongás, depresszió, élettel való elégedettség, társas támogatás, music medicine

A pszichológiai intervenció hatása emlődaganattal operált nőbetegek felépülésére – A sebészeti pszichológiai intervenció tapasztalatai

Lévai Tünde[1], Prof. Dr. Lázár György[1], Dr. Látos Melinda[1,2]

[1]SZTE Sebészeti Klinika

[2]SZTE BTK Pszichológiai Intézet

tundelevai96@gmail.com, latosmeli@gmail.com, office.surg@med.u-szeged.hu

A rosszindulatú emlődaganat megjelenése pszichotraumaként értelmezhető, a diagnózisra adott reakcióként a fokozott pszichológiai distressz természetes válasznak tekinthető. A betegség pszichológiai integrálása és a hozzá történő sikeres alkalmazkodás jelentős kihívást okoz a betegek számára, ennek következtében emlődaganatos betegek körében a pszichológiai intervenció alkalmazása elengedhetetlen. A bio-pszicho-szociális modell betegellátásban megjelenő térhódításának köszönhetően a kutatások figyelme fokozódik azirányban, hogy felmérjék, vajon az emlőtumor diagnózisa kapcsolatban áll-e specifikus pszichológiai problémákkal, illetve, hogy a diagnózis milyen pszichés folyamatokat indít el a betegekben.

A műtéti beavatkozáson átesett, emlődaganatból gyógyuló pácienseink megfelelő pszichés támogatása érdekében kutatócsoportunk egy 12 hetes, énképet és testképet erősítő, csoportos, támogató tréninget tervezett, mely során lehetőséget biztosítunk a műtétre történő pszichológiai felkészítésen való részvételre, továbbá a műtétet követő napon és hetekben a betegek 12 hetes szupportív intervencióban részesülnek.

Kutatásunkban az intervenciótervezés mellett a módszerfejlesztés is nagy hangsúlyt kap. A diagnózis közlése, a terápiás folyamatok átélése és a műtéti beavatkozás egyaránt érzelmi megterhelést jelent a betegek számára. Ezen érzelmi állapotváltozás megismerése és megfelelő pszichés támogatása érdekében kutatócsoportunk egy eddig még hazánkban nem alkalmazott, kvalitatív kutatási és terápiás eszköz, az Érzelmi grafikon adaptálását végzi. A grafikon alkalmazása hatékony segítséget jelenthet a krónikus betegséggel megküzdők pszichés támogatásában.

Jobb-e a sminkelt női vezető a kettes villamoson? – Avagy maszkulinitás és femininitás a munkában és a megjelenésben

Orbán Kata

SZTE BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Fejlődéspszichológiai Tanszék

orbankata9631@gmail.com

Kutatásomban a nemi sztereotípiák hatását vizsgáltam az álláskeresésben a megjelenés tükrén keresztül. 201 fő vett részt, ebből 150 nő és 51 férfi, 14 és 59 (M = 24,1, SD = 8,32) éves kor között. A vizsgálat során a résztvevők egy demográfiai kérdéssorra és egy arcápolási szokásokra vonatkozó kérdésre válaszoltak. Emellett 14 darab képet értékeltek szimpátia, férfiasság, nőiesség mentén, illetve minden archoz tartozott egy állás (mely lehetett maszkulin, feminin vagy semleges) és ehhez kellett képet választaniuk a személyről, majd az általa elérhető státuszt megbecsülniük. Hipotéziseim, miszerint vannak olyan állások, melyeknél a sztereotípiák működése megjelenik, részben igazolódtak. A kitöltők nemétől függően is találtam különbségeket az értékelésben, például a férfiak sminkelt arc preferenciáját a nőkkel szemben. A téma további feltárásra érdemes lehet.

Kultúratudományi Szekció

A „buta szöszi” sztereotípia mozgóképes cáfolata a noir filmekben

Balog Zsolt Patrik

SZTE BTK Vizuális Kultúra és Irodalomelmélet Tanszék

zsoltpatrik.balog@ieas-szeged.hu

A film noir-ok az 1940-es évek elejétől egészen az 1950-es évek végéig uralták a korabeli mozik vásznait. A szószerinti és metaforikus sötétségről szóló alkotások emberek millióit vonzották be a nézőtérre, hiszen remekül reflektáltak a társadalomban a II. világháború okán kialakult kiábrándultságra és pesszimizmusra. A noir filmek vizualitása és erotikus töltete pedig különösen egyedinek számított a korabeli gengszterfilmekhez és melodrámákhoz képest.

Mindezen felül pedig erőteljes és semmiképp sem passzív női karakterekkel ismertették meg a filmvilágot. A femme fatale-ok, azaz a végzet asszonyai bemutatták, hogy a nők szexuális erejük bevetésével képesek a férfiak vesztét okozni. Igen érdekes, hogy a casting policy és vizuális esztétika szerint a femme fatale-ok tendenciózusan nem szőkék. Így, ha a rendező egy szőke hajú nőt tesz meg filmjének főgonoszává, az mindenképp mélyebb jelentéstartalommal bír. Ennek a lépésnek köszönhetően a szőke hajú femme fatale-ok még a széles körben elterjedt „buta szöszi” sztereotípiát is megcáfolják körmönfont karakterükkel.

Előadásomban szót ejtek a noir filmstílus kialakulási körülményeiről és jellemzőiről, feltárom a „buta szöszi” sztereotípia kialakulásának kultúrtörténeti előzményeit, végezetül pedig a *Niagara* (Henry Hathaway, 1953) című film noir elemzésén keresztül bemutatom, hogyan is cáfolható meg ez a fajta megbélyegzés a szőke hajú femme fatale archetípusok reprezentációjának köszönhetően.

Kísérletek a modern sajtó önleírására és az újságírói szerep meghatározására a 19. század utolsó harmadában

Rudisch Ferenc

SZTE-BTK Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék

ifjrudfer@gmail.com

Előadásomban olyan sajtótermékek (elsősorban különszámok) elemzésére vállalkozom, amelyek a 19. század utolsó harmadában az egyre inkább modernizálódó és professzionalizálódó sajtó önleírására, valamint az irodalom és a politika világától egyaránt eltávolodó újságírói szerep meghatározására tettek kísérletet. Az újságírói szakma önállósodásának periódusát vizsgálva különböző professzionalizáció- és professzióelméletek alkalmazására törekszem: a szakma legfontosabb kritériumait, továbbá az újságírás funkcióit tematizáló cikkeket elsősorban ezekben az elméleti keretekben mozogva elemzem, olyan fogalmakat segítségül hívva, mint az autonómia, az altruizmus, a határhúzás, a szakmai identifikáció. Vizsgált szövegeimben mindemellett az újságírással kapcsolatos korabeli koncepciók különbségei is világosan kirajzolódnak: a sajtó eszmehirdető, tanító-nevelő funkciója mellett egyre markánsabban jelen van már az üzleti alapon működő tömegsajtó koncepciója is – az előadásban vizsgált időszak ebből a szempontból a paradigmák közti átmenet periódusának is tekinthető tehát. Előadásom részben az önleírási kísérletek sajtótörténeti kontextusát is bemutatja, a különböző társadalom- és kultúratudományos terminusok alkalmazásával a hagyományos történeti megközelítésen viszont egyértelműen túl kíván mutatni. Elemzésem legmeghatározóbb korpuszát a *Magyar Szalon*, valamint az *Ország-Világ* tematikus különszámai adják.

AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTÉRIUM ÚNKP-20-2 – KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

Alternatív művészet - A művészet alternatívája

Zsuró Zsuzsanna

University of the Arts London – Central Saint Martins / Mres Art (művészetkutatói mesterszak)

zsu.zsuro@gmail.com

Az elmúlt évtized rengeteg változást hozott nemcsak a gazdasági vagy társadalmi, de a kulturális mezőben is. Megfigyelhető egy nagyfokú polarizálódás a szakmán belül is, nem csak a társadalomban, s ezáltal egy éles érdekellentét egyének és intézmények között egyaránt. Míg egyes múzeumok (közintézmények) és kereskedelmi galériák (magánintézmények) jelentős anyagi hozzájárulásban részesülnek, addig más kulturális egyesületek esetében a folyamatos támogatásmegvonás tendenciája figyelhető meg. E jelenség egyrészt ideológiai, másrészt gazdasági okoknak tudható be, mindenesetre ezen intézmények és közösségek új, alternatív fennmaradási stratégiákat kell, hogy kifejlesszenek/vegyenek át nemzetközi példákból.

Mindezek mellett elmondható, hogy e művészeti közösségek sokszor vagy gyökeres változáson mennek keresztül (ha 2010 előtti alapításúak) vagy a kezdetektől egy Magyarországon nem megszokott intézményi stratégiát alkalmaznak (ha alapításuk 2010 utánra esik). Ez jellemzően az alulról szerveződés, angol szakkifejezéssel a *grassroots* szervezeti egység alkalmazása.

Hogyan reagál a művészeti mező a jelenlegi kultúrpolitikai változásokra?

Három esettanulmány bemutatása révén előadásomban igyekszem feltárni az alternatív (tehát egyáltalán nem, vagy csak részben államilag fenntartott) művészeti intézmények útkereséseit és fennmaradási stratégiáit a jelenlegi, nehézségekkel küzdő művészeti mezőben. A három esettanulmány: Fiatal Képzőművészek Stúdiója Egyesület, tranzit.hu, OFF-Biennálé.

Az előadás konklúziójaként pedig igyekszem a leginkább lehetséges és működő stratégiákat körvonalazni.

Biológia Szekció

Kisméretű szekretált fehérjék (SSP) és újonnan annotált receptorok szerepének vizsgálata a termőtestképző gombák morfogenezisében és a soksejtűség kialakulásának szabályozásában

Földi Csenge, Nagy László, Galgóczy László, Merényi Zsolt

Szegedi Biológiai Kutatóintézet

fcsenge@gmail.com

A gomba szekretóm számos, különféle funkciós csoportokkal bíró fehérjét foglal magába, melyek közül az egyik legérdekesebb a kisméretű szekretált fehérjék (SSP) csoportja. Az SSP-k olyan 300 aminosavnál kisebb méretű polipeptidek, melyek különösen nagy diverzitást

mutatnak gombákban, ezért funkciójuk meghatározása intenzív kutatások tárgya. Több kutatás is rávilágított az SSP-k morfogenezisben és soksejtűség kialakításában betöltött lehetséges szerepére. Az SSP-ket elsősorban a mikorrhizaképzés és növényi kórokozás effektoraiként írták le növény-gomba interakciók vizsgálata során. Kutatócsoportunk előzetes eredménye és

publikált indirekt bizonyítékok alapján feltételezzük, hogy gombáknál a sejtek közti kommunikációban és soksejtű fejlődésben nagy szerepet játszik az SSP-k gazdag repertoárja. Az élesztőben ismert alfa-faktor is egy kis szekretált fehérje, mely a Ste18 feromon-érzékelő G-fehérje kapcsolt receptor (GPCR) ligandja. Genomannotációs eredményeink alapján azt találtuk, hogy a kanonikus GPCR-ek száma meglepően alacsony a komplex soksejtű gombákban, míg a prediktált 7TM (p7TM) receptor-kódoló gének száma kiemelkedően magas. Mindez azért is érdekes, mert a gombák kivételével a soksejtű élőlények törzsfejlődésével párhuzamosan általánosan megfigyelhető a receptor-kódoló gének számának jelentős növekedése, kiváltképp igaz ez a GPCR-ekre. Mindezek alapján feltételezzük, hogy ezeknek az újonnan azonosított p7TM receptoroknak és SSP-knek is szerepe lehet a gombák fejlődésében, beleértve a soksejtűség kialakulását.

A KUTATÁS AZ ÚNKP-19-3-SZTE-79 SZÁMÚ PÁLYÁZAT TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

Új Nemzeti Kiválóság Program

A Gpr155 fehérje karcinogenezisben betöltött szerepének vizsgálata egér modellben

Kopasz Anna Georgina

Szegedi Biológiai Kutatóközpont, Genetikai Intézet

annageorgina.k@gmail.com

Az elmúlt évek során a tudományos világ érdeklődése a rákos megbetegedések genetikai hátterének feltárása, ezen belül is a rák kialakulását elősegítő ún. „driver" mutációk azonosítása felé fordult. Ezért laboratóriumunkban a közelmúltban kidolgoztunk egy, a hepatocelluláris karcinóma „drivereinek" vizsgálatára alkalmas szomatikusan transzgenikus egér modellt. A *GPR155* gén számos mutációja megtalálható a nagy emberi rák genom adatbázisokban, valamint korábbi cikkek a GPR155 fehérje mint prognosztikus marker használatára tettek javaslatot. Jelen kísérleteink során célul tűztük ki, hogy igazoljuk a GPR155 fehérje tumorigenezisben betöltött szerepét transzgenikus egér szerv modellben.

A GPR155 fehérje potenciális rák „driver" szereppel bíró leggyakoribb mutáns változatait a nagy emberi rák genom adatbázisokból azonosítottuk, majd elkészítettük ezen humán fehérjék egér homológjait kódoló CDS-eket. Az így kapott CDS-eket transzpozon plazmid konstrukcióba építettük, amelyben a CDS-eket *Fah* szelekciós markergénhez kapcsoltuk, majd konstrukciókat hidrodinamikai oltással juttattuk be *Fah* -/- egerek farokvénájába. Az oltást követő 5 hónap elteltével az állatok máját sztereomikroszkóppal megvizsgáltuk, és ennek során az állatokban tumorfejlődést nem tapasztaltunk. Ezt követően az állatok májából RNS, DNS és fehérje mintákat vettünk. Továbbá a májak mediális lebenyét formalinba helyeztük későbbi hisztológiai vizsgálatok céljából.

A Gpr155 potenciális tumorszupresszor szerepének vizsgálatához több a Gpr155 mRNS-sel komplementer amiR struktúrát terveztünk, majd ezek hatékonyságát ellenőriztük egy emlős szövetkultúra tesztrendszerben *in vitro*. Az amiR elemek *in vivo* hatásának vizsgálata jelenleg folyamatban van.

Az eddig elvégzett kísérletek nem igazolták az eddig megvizsgált három *GPR155* mutáció „driver" szerepét, azonban további mutációknak, ill. a GPR155 downreguláció hatásának a vizsgálata, valamint a minták további elemzése még folyamatban van.

A KUTATÁS A SZEGEDI TUDÓS AKADÉMIA PROGRAM (FEIF/433-4/2020-ITM_SZERZ) ÉS AZ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁGI PROGRAM (ÚNKP-20-2-SZTE-438) TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

Új Nemzeti Kiválóság Program

A Candida albicans eredetű extracelluláris vezikulák hatása orális laphámsejtes karcinóma sejtek migrációjára és áttétképzésére

Nagy Ferenc István

SZTE TTIK Biokémiai és Molekuláris Biológiai Tanszék, biológia-kémia osztatlan tanárszak, V. évfolyam

ferencistvann@gmail.com

A tumoros megbetegedések minden évben számtalan emberéletet követelnek világszerte. Ezen halálesetek egy része az orális tumoros megbetegedéseknek tudhatók be, melyek közül az orális laphámsejtes karcinóma (oral squamous cell carcinoma - OSCC) bír a legnagyobb jelentőséggel. A közelmúltban megfigyelték, hogy OSCC-ban szenvedő betegek szájüregéből nagyobb valószínűséggel izolálhatók különböző gombafajok, melyek közül a *Candida* nemzetség képviselteti magát a legnagyobb fajszámmal, ezen belül is a *Candida albicans*. Láthatjuk tehát, hogy az OSCC és a *C. albicans* sejtek frekventáltan közösen fordulnak elő, így felmerülhet a kérdés, hogy vajon lejátszódik-e valamilyen interakció közöttük. Ilyen kommunikáció megvalósulhat direkt sejt-sejt kapcsolattal is, azonban jelen dolgozatomban a *C. albicans* által kibocsájtott, majd az OSCC sejtek által felvett extracelluláris vezikulákra fókuszáltam, mintegy parakrin szignalizációt vizsgálva. Ezen extracelluláris vezikulák tartalmát elemezve megállapíthatjuk, hogy a vezikulumokban lévő lipidek, szénhidrátok, fehérjék vagy RNS-ek alkalmasak lehetnek arra, hogy a célsejt különböző sejtbiológiai paramétereit módosítsák. A szakirodalom szerint a szájban estlegesen jelenlévő neoplasztikus szövetek nagyobb eséllyel válnak metasztatikussá, és képeznek áttéteket abban az esetben, ha *C. albicans* is jelen van. Ebből kiindulva arra vállalkoztam, hogy megvizsgálom a *C. albicans* extracelluláris vezikulák hatását az OSCC sejtek proliferációs és migrációs képességére, amely utóbbi szorosan összefüggésbe hozható az áttétképzéssel. Ehhez *C. albicans* tenyészetből extracelluláris vezikulákat izoláltam, majd ezen vezikulumokkal több koncentrációban, és eltérő időre HO-1-N-1 és HSC-2 sejtvonalba tartozó OSCC sejteket kezeltem. Kísérleteim során qPCR módszerrel olyan gének relatív expressziós szintjét vizsgáltam, amelyek összefüggésbe hozhatóak egy sejt proliferációs és migrációs képességével, ezenfelül wound healing-esszé segítségével mindkét sejtbiológiai paramétert együtt, direkt módon is vizsgáltam. Mérési eredményeim alapján arra következtethetünk, hogy a *C. albicans* extracelluláris vezikulák szignifikáns mértékben befolyásolják az OSCC sejtek migrációs képességét, és így ezen patogén gomba parakrin szignalizációval hozzájárulhat az OSCC sejtek fokozott áttétképzéséhez.

Irodalomtudományi Szekció

A vérvád és a Krúdy Gyulák

Balogh Gyula

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar

balogh.gyula555@gmail.com

A tiszaeszlári eset szépirodalmi feldolgozottságát, referenciális megfeleltethetőségének lehetőségeit, kulturális hatástörténetét, eszmei mögöttesét már az irodalomtudományok területén is többen vizsgálták. A recepció azonban mindeddig nem vette számításba az író feltételezhető jogi ismereteit, holott ezen szempontok segítségével rétegzettebb képet alkothatott volna a regény szereplőinek sokszor egysíkúnak tekintett motivációjáról. Pedig a tiszaeszlári Solymosi Eszter esetének feldolgozásakor Krúdy, jogász család sarjaként, olyan szempontokat is észrevett és megfogalmazott, amelyek megértése elvárhatott némi jogi felkészültséget.

Így például a legidősebb Krúdy Gyula és Eötvös Károly viszonya is nagyobb távlatokban kerülhetett volna értelmezésre, ahol a konkrét jogi paradigmaváltás irodalmi leképződése, majd annak az általános századforduló, korszakhatár problematikába való átpoetizálása az író Krúdy komplex világképének nagyszerű példájaként továbbmutathatott volna azon az értelmezési horizonton, mely szerint a harmincas évek elején keletkezett mű pusztán a közelgő világháborút megsejtő prófécia lenne, amely természetesen nem kizárandó, ám nem is kizárólagos olvasata a tiszaeszlári regényben észlelhető feszültségnek.

Előadásomban Krúdy Gyula *A tiszaeszlári Solymosi Eszter* című könyvének Eötvös figuráján és az abban tulajdonképpen mellékszerepet játszó Krúdy nagyapa alakján keresztül mutatom be a jogi szempontból átmenetinek tekinthető időszak bizonyos konfliktusra okot adó sajátosságait.

„De ami marad, az csak a költők műve.” Christa Wolf Was bleibt c. elbeszélésének egy új értelmezéséhez

Csigó Ábel

ELTE BTK Germanisztikai Intézet, Német Nyelvű Irodalmak Tanszéke

csigoabel@student.elte.hu

Christa Wolf (1929–2011) az NDK mind keleten, mind nyugaton egyaránt ismert és elismert szerzője volt: munkái hatalmas példányszámban keltek el, és a kritikusok is a korszak egyik legmeghatározóbb német szerzőjeként értékelték; mindezek ellenére a magyar germanisztika meglehetősen keveset foglalkozott életművével.

Előadásomban az írónő 1990-ben megjelent *Was bleibt* c. elbeszélését elemzem. A mű egy Kelet-Berlinben élő, a Stasi által megfigyelt írónő egy napját meséli el, a főszereplő belső monológjaként. Ezen keresztül érzékelhetjük tépelődését és folyamatos próbálkozását, hogy kialakítson magának egy új, szabad (írói) nyelvet, melynek segítségével át tudná törni a hatalom által monopolizált nyelv korlátait. Állandó önvád gyötri, mert érzi, hogy maga sem pusztán áldozat, hanem a rendszer haszonélvezője.

Az általam használt (és teljesen újnak mondható) értelmezési keretet az értelmiségszociológia és a filozófia inspirálják: elsősorban Konrád György és Szelényi Iván *Az értelmiség útja az osztályhatalomhoz* c. munkájára támaszkodik, melynek fő tétele az, hogy az ún. létező szocialista társadalmakban – a munkások és parasztok érdekeinek képviseletére hivatkozva – valójában az értelmiség birtokolta a hatalmat, uralkodó osztályként. Az értelmiségi osztály azon tagjai, akik kritikusak voltak a rendszerrel szemben, de nem akarták teljesen elvetni azt, meghasonlottak önmagukkal: egyfelől kritizálták a rendszert, elszakadni azonban nem tudtak tőle, hiszen az a saját osztályérdekeiket szolgálta. Állításom szerint Wolf műve ennek az attitűdnek egy eklatáns művészi kifejeződése.

Inspirációul szolgált még az ún. szimptomatikus olvasat módszere, melyet Louis Althusser, a 20. század egyik kiemelkedő francia filozófusa írt le és alkalmazott. Ez a szövegeket annak fényében elemzi, amit azok elhallgatnak, illetve amit ideológiai meghatározottságuk miatt nem tudnak kimondani, noha kiolvasható belőlük. Ezen olvasat különösen gyümölcsöző interpretációs lehetőségeket nyújt, mert megnyitja az utat az elbeszélő önmagával vitában álló tudatának feltérképezéséhez.

Elhallgatások és titkok védelmi funkciója Szabó Magda Abigél és Az ajtó című regényeiben

Mayer Zsófia

SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

mayerzsofi.1999@gmail.com

Szabó Magda műveiben az emberi út-és identitáskeresés válik meghatározóvá, az emberi sorsok különbözőségére rávilágítva. Az egyén és társadalom kapcsolatát, valamint az egyén kibontakozásának lehetőségeit vizsgálja. Történetei megalkotásában legtöbbször saját életének mozzanataiból merít, a referenciális olvasat lehetőségei mellett pedig Magyarország politikai berendezkedésére reflektáló írásokként is olvashatjuk regényeit. Az írónő a szocialista rendszer természetéből fakadó nehézségeket, igazságtalanságokat metaforikusan értelmezteti a sorok között olvasó közönséggel. Mindehhez szorosan hozzátartozik a hallgatásra ítélt szerző magánmitológiája is, amelyet egyfelől életrajzi tények igazolnak, másfelől viszont éppen a Kádár-rendszerben sikeres művek tapasztalata árnyalja, helyezi más megvilágításba, veti fel újfent az írói énkép kialakításában is fikció és valóság problémáját.

A szerző alkotásainak fókuszában erkölcsi dilemmák, alapvető emberi értékek állnak, amelyek a művek állandóságát, időtlenségét szavatolják. Szabó Magda életművének kutatása mégis többnyire az imént jelzett valós és fiktív életrajzi elemek vizsgálatára irányul, részben ezért fordult érdeklődésem más irányba, a titkok és elhallgatások mint erkölcsi dilemmák megjelenése felé az *Abigél* és *Az ajtó* című regényekben. Előadásom nem vállalkozik átfogó elemzésre, arra keresem a választ csupán, a titkok és elhallgatások megjelenési formái, védelmi funkciói hogyan vetülnek ki a szereplők életére, milyen mértékben befolyásolják annak alakulását.

Reymont és Oravecz – Egy sokat emlegetett világirodalmi párhuzamról

Szántai Márk

SZTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola, Modern Magyar Irodalom Alprogram, SZTE BTK Magyar Irodalmi Tanszék

szantaimark@gmail.com

Oravecz Imre nagyszabású, *A rög gyermekei* címen trilógiává összeálló regényfolyama kivételesen gazdag recepciót tudhat magáénak. Az értelmezések nem csupán a szövegek működését igyekeznek feltérképezni, de arra is kísérletet tesznek, hogy elhelyezzék e vállalkozást a tágabb irodalmi mezőben. A magyar párhuzamok sora viszonylag könnyedén adódik, elég, ha az elmúlt száz év azon alkotásaira gondolunk, amelyek valamiféle viszonyt alakítottak ki a falu- és parasztábrázoláshoz, esetlegesen a kivándorlás tematikájához. Az azonban már a trilógia kérdésfelvetései okán is látszik, hogy olyan munkáról van szó, amely sokkal inkább érthető meg világirodalmi kontextusba helyezve, mint a magyar hagyomány felől olvasva. Természetesen egyes megoldásokat nem tudnánk *nem* a hazai irodalmi előzményekből levezetni, ugyanakkor az is bizonyos, hogy az amerikai városi tereket belakó szereplők történetei nehezen lennének köthetők a magyar irodalmi parasztábrázoláshoz. Az azonban, hogy e felismerés nyomán milyen külföldi párhuzamokat kezdünk keresni, jórészt egyforma mintázatot mutat a trilógia fogadtatástörténetében. Leggyakrabban Władysław Stanisław Reymont munkáját, a *Parasztok* című regényt szokás idézni, kérdéses ugyanakkor, hogy a látszólagos tematikus hasonlóság mellett kimutatható-e szorosabb kapcsolat a két szöveg között. Az előadás ennek a kapcsolatnak a megalapozottságát vizsgálja, arra is kitekintve, hogy a sokat emlegetett Reymont-szövegen túl milyen más releváns párhuzamokról beszélhetünk.

Nevetni, kuplerájozni és játszani – Ottlik Géza Iskola a határon című regényének nevetés- és játékfilozófiai elemzése

Tarnai Csillag

ELTE BTK, Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszék, ELTE Eötvös József Collegium

tarnai.csillag@gmail.com

Ottlik Géza *Iskola a határon* című regényében a kőszegi katonaiskola hierarchikus világában az egyénre leginkább a testén keresztül tudnak nyomást gyakorolni. Az individuum elsősorban a testben létezés korlátok közé szorítása útján kerül nyomás alá. Az alreálban a szigorú megfigyeltség állapotában engedelmes testekké nevelés motívuma vizsgálható Foucault *Felügyelet és büntetés* című munkája felől. A test folyamatos fegyelmezésének következtében a testbe zártság élménye belső konfliktust, és az elvesztett teljességélmény újbóli kialakításának igényét eredményezi a növendékekben.

Előadásomban bemutatom, hogy milyen különböző technikák segítségével ellensúlyozható a testi meghatározottság, és miért nevezhető játékontológiának a növendékek között kialakuló szabadságélmény. Elsősorban a művészetek gyakorlása és a sport nyitják meg a játék lehetséges tereit, és kínálnak esélyt a függetlenedésre. A Szeredy Dani és Bébé között kialakuló, a bergsoni nevetésesztétikát idéző titkos nevetés létrehozza azt a közösségi összetartozást, amelynek következtében megjelenhet a szabad játék. A felszabadulás élményét testi érzetekkel is kísérő nevetés és a világmagyarázó funkciót kapó utánzás gesztusa lehetőséget biztosít arra, hogy létrejöjjön a bahtyini karneválesztétika felszabadult jellegét idéző kuplerájozás a tanteremben. Szorosan kapcsolódik az önfeledt játékhoz Medve és Bébé kórházi jelenete is, amiben a legyengült test révén lehetővé válik a szabad mozgás. Így az *Iskolá*ban Medve, Szeredy és Bébé a művészetek, a sport, a közös nevetés és a gyakori karneválélmények útján jutnak el a gyermekkori teljességtapasztalat elvesztésének fájdalmától a közös játék élményéig, ami többek között Fink játékontológiájának jegyeit mutatja. A játék akkor válik teljessé, amikor a külső nézőpont megjelenésének következményeképpen rekonstruálódik a *Budá*ban meghatározott néző és szereplő én dichotómiájának harmóniája.

A *Lúdas Matyi* narratív struktúrája és adaptációs lehetőségei

Varga Anikó

SZTE BTK Magyar Irodalmi Tanszék

ancsivarga07@gmail.com

Fazekas Mihály *Lúdas Matyi* c. elbeszélő költeményének recepciótörténete rendkívül terhelt, egyrészt a múlt században köré szerveződő politikai-ideológiai diskurzus, másrészt a számos különböző médiumra (ponyvairodalom, színdarab, film, gyerekmese, táncjáték, diafilm stb.) való átdolgozás miatt, melyek az eredeti műnél is népszerűbbé váltak, ami kihatott annak irodalomtudományos megítélésére is. Kutatásom abba az utóbbi néhány évtizedben – elsősorban Borbély Szilárd, Debreczeni Attila és Szilágyi Márton munkái nyomán – elindult újraolvasási hullámba illeszkedik bele, mely a *Lúdas Matyi* újból hozzáférhetővé tételét, a rárakódott interpretációk alól való felszabadítását tűzte ki célul.

Véleményem szerint ennek legcélravezetőbb módja az, ha visszatérünk magához a szöveghez, és annak felépítését, működését vizsgáljuk meg. Ezt a mű narratív struktúrájának (pl. paratextusok intencionálta olvasatok, narratív szintek közötti átjárhatóság és beágyazódás, jelenetek felépítése) elemzésével teszem meg, elsősorban Gérard Genette és Mieke Bal elbeszéléselméleteire, illetve Szergej Eisenstein formalista montázsteóriájára támaszkodva. A narratológiai elemzés rámutat arra is, hogy miért alkalmas annyira a feldolgozásra, átírásra a *Lúdas Matyi*, hol vannak azok az „üres helyek”, kihagyások a narratívában, melyeket kihasználva a mai napig újabb és újabb, aktualizált adaptációk jönnek létre.

Felteszem azt a kérdést is, hogy mi problematizálódik, mi válik láthatóvá a feldolgozások elemzése által a Fazekas-szövegben. Ezt az 1949-es játékfilm és az 1977-es rajzfilm narratológiai és tartalomelemzésének tanulságaival példázom, egy olyan szempontrendszert felállítva, mely a későbbi kutatás során más adaptációk vizsgálatánál is hasznosítható lesz.

Szemelvények egy századfordulós, lányoknak szóló hetilap irodalmi kínálatából

Vojnics-Rogics Réka

SZTE BTK Magyar Irodalmi Tanszék, történelem-magyar osztatlan tanári szak, VI. évf.

rekavojnics@gmail.com

A *Magyar Lányok* ifjúsági hetilap vizsgálata rávilágít a korabeli ifjúsági irodalom jellemzőire, alakulástörténetére és azokra a mechanizmusokra, amelyek a mai, 21. századi ifjúsági irodalmi szövegek előzményeit, megítélésének hagyományát, történeti kontextusát kialakították. Mészáros Márton a 21. századi magyar ifjúsági irodalom-megközelítések kapcsán a következő konszenzuális csomópontokra mutat rá: „ha egy szöveget »ifjúsági irodalomként« olvasunk, eleve azokkal az elvárásokkal fordulunk felé, hogy a »magas vagy felnőtt irodalomhoz« képest csökkent presztízsű, esetleg poétikailag kevésbé összetett vagy egyenesen lektűrszerű, nem ritkán a didaxistól sem mentes szöveget tartunk a kezünkben; melynek – és ez lényeges – létjogosultságát végső soron nem saját esztétikai teljesítménye, hanem az »olvasóvá nevelés« szándéka igazolja.” A mai meghatározások, vélekedések a századforduló időszakából eredeztethetők, ugyanis a 20. századig nem létezett a mai értelemben vett magyar ifjúsági irodalom kategóriája, nem vált el élesen egymástól a felnőtteknek és a fiatalabbaknak szánt irodalom. A századfordulóig a fiatalságot és a felnőtteket együttesen megszólító magyar irodalmi közegből – melynek a szépirodalom éppúgy a részét képezte, mint a populáris irodalom – önkényesen, csupán életkori szempontokat figyelembe véve emelték ki a serdülőket. Azzal párhuzamosan, hogy az ifjúság olvasótáborát leválasztották a hagyományos értelemben vett irodalmi szféráról, megváltozott a nekik szánt irodalom esztétikai minősége is: a szépirodalmi munkák helyett a populáris, belletrisztikán kívül eső művek kerültek túlsúlyba, míg a felnőttek „terepe” továbbra is inkább a szépirodalom maradt. A szépirodalomból kiváló magyar ifjúsági irodalom megteremtése a Singer és Wolfner Kiadó nevéhez fűződik. A *Magyar Lányok* ifjúsági hetilapot is ők jelentették meg, amely sajtótermék megalapozta és évtizedekre előre meghatározta a magyar ifjúsági irodalom fogalom- és tárgykörét, illetve az arról szóló diskurzust.

Pedagógia Szekció

Énekóra? Alig várom…!

Kiss Bernadett

SZTE JGYPK Művészeti Intézet, Ének-zene Tanszék

kissbernadett.kb@gmail.com

… hogy vége legyen! A legtöbb iskolás így fejezné be az előadás címében megkezdett mondatot. Az énekóra köztudottan az egyik legkevésbé kedvelt tantárgyak közé tartozik. Leendő ének-zene tanárként arra vagyok kíváncsi, hogy hogyan lehetne ezen változtatni.

Ezt a kérdést egy olyan módszer segítségével próbáltam megválaszolni, ami manapság egyre népszerűbb és elterjedtebb, ez pedig nem más, mint a gamifikáció. A módszer alapján játékos elemeket használhatunk olyan, alapvetően nem játékos környezetben, mint például az oktatás. A gamifikáció módszerét alkalmazva tartottam ének-zene órákat hetedik osztályos, nem ének-zene tagozatos általános iskolás tanulóknak. Az előadásomban arról fogok beszámolni, hogy a diákoknak mi volt a véleménye az énekórákról a gamifikációs órák előtt, illetve azokat követően. Az előadásomból az is kiderül, hogyan alkalmazható a gamifikáció módszere az oktatásban, különösen az ének-zene tanításánál, illetve mennyi változást lehet elérni a segítségével egy olyan osztálynál, ahol a gyerekek nem szeretik az ének-zene órákat.

Fogalomképzet és definíció kapcsolata

Torma Bence

SZTE TTIK Bolyai Intézet, Algebra és Számelmélet Tanszék

tormabence97@gmail.com

Korábbi kutatásom során arra a kérdésre kerestem a választ, hogy a permutációkat mennyire sikerül megérteniük a diákoknak, hogy ezzel a bijektív leképezéssel tovább bővíthessük a függvények matematikai reprezentációját. A kérdésre a 15-ös játékot bemutatva kerestem a választ. A pozitív eredményt mutató felmérést követően további diszkrét függvényeket szeretnék bemutatni a diákoknak, továbbra is játékos formában.

Az előadásomban bemutatom egy korábban kitöltetett feladatlap eredményét, amely során arra voltam kíváncsi, hogy a diákoknak mi a fogalomképzetük a függvényekről, és ez mennyire van összhangban a tényleges definícióval. Az eredményekből megfigyeltem, mi okozhatja a legnagyobb problémát a fogalom megértése során, milyen típusú hozzárendelések sikerültek a legkevesebb diáknak, és miért. A feladatlap első három feladatában szereplő hozzárendelések között előforduló hasonló feladatok esetén összevetettem, hogy a függvény mely reprezentációjának megértése lehet a legkönnyebb a diákok számára.

Matematikaoktatás a digitális munkarend idején

Torma Gábor

SZTE TTIK Bolyai Intézet

tormagabor94@gmail.com

Az előadásban konkrét példák, a digitális tanrend alatt kipróbált eszközök, platformok bemutatásával azt tervezem szemléltetni, hogyan élte meg három, az oktatás különböző szintjein különböző tapasztalattal, de azonos lelkesedéssel és kísérletező kedvvel rendelkező tanár, oktató, hallgató a tavaszi, tantermen kívüli, digitális munkarendet.

Igyekszem rávilágítani, hogy a kezdeti nehézségek miként motiváltak új utak, eszközök, módszerek keresésére, az ezekkel való munka kritikus vizsgálata hogyan alakította az órák megtartásához, a tudás ellenőrzéséhez használt módszereinket (például gamifikáció alkalmazása). Az előadás során szó esik az első átállás nehézségeiről, az oktatási platformok kiválasztásakor felmerülő kérdésekről és problémákról, a tanórák megtartásának lehetőségeiről, a tananyagok kialakításáról és az értékelés helyzetének, illetve szerepének megváltozásáról is.

Bízom benne, hogy az előadás után többen kedvet, bátorságot kapnak a bemutatott, vagy azokhoz hasonló eszközök felhasználásához, módszertani eszköztáruk szélesítéséhez, mely nemcsak az esetleges következő hasonló időszakokban, de általában véve az alfa-generáció hatékony tanítása során is eredményes lehet.

A 2020. májusi-októberi középszintű történelem írásbeli érettségi feladatainak itemszintű vizsgálata

Tóth Judit

SZTE BTK

tothjudit1995@gmail.com

Az érettségi a szummatív értékelés eszközeként a tanítási-tanulási folyamat végén alkalmazott, minősítő (és egyben szelektáló) teszt. A kötelező érettségi tárgyak között a történelem is szerepel, melynek évszázados hagyományai megtalálhatók a magyar közoktatásban.

1851 óta, az *Organistions-Entwurf* bevezetésének köszönhetően vált kötelezővé a történelem vizsga, ami egészen 2005-ig csak szóbeli részből állt. A 150 év alatt nemcsak presztízse, de objektivitása és standardizáltsága is megkérdőjeleződött. A 2005-ös érettségi reformmal új mérföldkőhöz érkezett a történelemoktatás, mert a vizsga korábbi hiányosságinak jelentős javulása mellett kiemelt feladattá vált az alkalmazható tudás, a kritikus gondolkodás és a forráselemzés alkalmazása és fejlesztése. A 2017. májusi reformokat leszámítva a vizsga nem változott jelentősen: az írásbeli rész kettős jellege (rövid választ igénylő feladatok és esszékérdések) máig megmaradt.

Nagy József szerint a tudás alkalmazásának négy szintjét különböztetjük meg egymástól: a felismerést, a kapcsolást, az értelmezést és a kivitelezést. Felismerés során képzet- vagy észleletkeresés történik, míg kapcsolás során tudáselemek kapcsolódása, egymásra hatása játszódik le az agyban. Az értelmezési és kivitelezési kritériumok érettségiben való megjelenése összefüggésben áll a történelemtanítás szemléletének megváltozásával. Egy feladat akkor tartozik az értelmezési kritériumba, ha a tanulótól elvárt egy szabály megértése, szemléltetése, alátámasztása. Kivitelezés során módosult tudás létrehozása várható el a tanulóktól, inputokon keresztül.

A középszintű történelemérettségiben e 4 szint gyakoriságának előfordulását vizsgálom különböző szempontokon (témakörök, feladatok, tárgy felosztás, feladatmegoldó tevékenység) keresztül.

Orvostudományi Szekció

A pancreas endoszkópos ultrahangvezérelt finomtűaspiráció nem-diagnosztikus eseteinek klinikai jelentősége és a vizsgálat negatív prediktív értéke

Bősze Zsófia

SZTE SZAKK I. Belgyógyászati Klinika

bosze.zsofia@gmail.com

Bevezetés: Az endoszkópos ultrahangvezérelt finomtűaspirációs citológia és hisztológia (EUS-FNA/FNB) nem-diagnosztikus és negatív patológiai leleteinek értelmezése jelenleg is kihívást jelent. Az irodalomban heterogén adatok állnak rendelkezésre az eltérő Papanicolaou kategóriák malignitásra irányuló prediktív értékére vonatkozóan. Vizsgálatunk célja volt ezért megvizsgálni a nem-diagnosztikus esetek kimenetelét és az EUS-FNA/FNB negatív prediktív értékét.

Metodika: SZTE I. sz. Belgyógyászati Klinikán 2014 és 2018 között benignus vagy malignus pancreas betegség gyanúja miatt végzett EUS-FNA/FNB mintavételeket értékeltük retrospektíven. Nem-diagnosztikusnak definiáltuk a Papanicolaou (P) I (diagnózis felállítására nem alkalmas) és III (sejtatípia) patológiai kategóriájú mintavételeket. A vizsgálat eredményességét a 3 hónapot meghaladó utánkövetés során felállított diagnózissal vetettük össze.

Eredmények: 241 beteg 262 mintavételét értékelve 74,70% szenzitivitást, 88,89% specificitást, 99,47% pozitív és 11,40% negatív prediktív értéket tapasztaltunk, melyeknél a második mintavétel a szenzitivitást számottevően, 81,47%-ra emelte. Az EUS képe alapján malignitás gyanújakor a PIII kategória hátterében 85,00%-ban, míg a PI kategória 65,52%-ban igazolódott neoplázia. Ezzel szemben a benignus iránydiagnóziskor az utánkövetés során egy alkalommal sem derült fény malignitásra. A vizsgálati periódusban az esetszámok emelkedésével párhuzamosan a nem-diagnosztikus esetek arányának emelkedése volt megfigyelhető az egymást követő években: 11%, 18%, 25%, 13% és 40%. A nem-diagnosztikus esetek aránya 25G tű alkalmazásakor magasabb volt a 22G és 19G tűkkel összevetve (39,13% vs. 22,77% illetve 20,00%).

Következtetések: Az EUS-FNA/FNB mintavétel során felállított pozitív diagnózis szorosan korrelál a végleges diagnózissal. A nem-diagnosztikus mintavétel esetén az EUS kép alapján felállított diagnózisnak kell meghatároznia a terápiás lépéseket. A nem-diagnosztikus esetek arányának emelkedésének hátterében az indikációs kör bővülése állhat, ezért hangsúlyos a megfelelő betegszelekció.

Diabétesz az óvodában és az iskolában

Horváth Mária Dóra

SZTE ÁOK Egészség-gazdaságtani Intézet

horvathmariadora@gmail.com

Kutatásunkban az 1-es típusú diabétesszel élő gyermekek óvodai és iskolai integrációját vizsgáljuk a pedagógusok szemszögéből. Vizsgáljuk, hogy a pedagógusok hogyan járulnak hozzá a diabéteszes gyermekek óvodai és iskolai integrációjához, illetve milyen attitűdöt mutatnak a diabétesszel és gondozásával kapcsolatban. A pedagógusok nézőpontját, tapasztalatait fókuszcsoportos, valamint egyéni félig-strukturált mélyinterjúk segítségével ismertük meg. Az interjúk témakörei az alábbiak voltak: diabétesszel kapcsolatos tapasztalatok és ismeretek, diabétesztudás, diabétesz ellátásának óvodán/iskolán belüli lehetőségei (szükségesség, előnyök, akadályok), diabétesszel kapcsolatos edukációra való nyitottság. Emellett egy diabéteszedukációs program hatását is vizsgáljuk pedagógusok diabétesz-tudására, attitűdjére és a diabéteszellátással kapcsolatos magabiztosságára. Ehhez strukturált kérdőívet alkalmazunk, melyet a hatékonyság mérése érdekében az edukációt megelőzően és azt követően, valamint egy hónap elteltével is kitöltetünk a résztvevő pedagógusokkal. A kutatás eddig feldolgozott adatai szerint a pedagógusok többet szeretnének tudni a diabéteszről, többnyire szívesen támogatják a diabétesszel élő, a betegséget önállóan menedzselő gyermekeket. A diabéteszedukációs program elősegítheti a diabétesszel élő gyermekek egészségügyi menedzsmentjének gördülékenységét, ellátásuk hatékonyságának növelését.

a Szegedi Tudományegyetem Eötvös Loránd Kollégiumának kiadványa

SZTE Eötvös Loránd Kollégium
6725 Szeged, Tisza Lajos krt. 103
http://www.eotvos.u-szeged.hu

Borítóterv: Szabó Adrienne
Szerkesztők: Varga Anikó, Virág Nándor
A kiadványért felel: Dr. Hunyadi Zsolt, igazgató

Szeged, 2020